

Torsdagen den 19 november

Kl. 14.30

*Information om viss
tillämpning av bilav-
gaslagen*

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

2 § Information om viss tillämpning av bilavgaslagen

Anf. 1 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Riksdagen beslutade i december 1985 att skärpa kraven på avgasrening för personbilar. Bilavgaslagen och bilavgasförordningen, som trädde i kraft den 1 juli i år, innehåller de bestämmelser som behövs för att genomföra skärpningen av kraven på avgasrening.

Vid riksdagsbehandlingen utgick jordbruksutskottet från att regeringen skulle meddela föreskrifter om rätt för bilägare att vid fel på avgassystemet lämna in sina bilar för reparation hos den märkesbundna sektorn. Jag vill nu informera riksdagen om hur regeringen handlagt denna fråga.

Genom den nya bilavgaslagen läggs ett ökat ansvar på biltillverkarna beträffande fordons funktion och hållbarhet i fråga om utsläpp av luftförore-
nande ämnen.

Enligt lagen gäller att varje tillverkare måste åta sig att utan kostnad för bilägarna avhjälpa sådana brister på avgasreningssystemet som visar sig vid den årliga kontrollbesiktningen och annan myndighetskontroll. En sådan utfästelse gentemot bilägarna är ett villkor för att en bilmodell skall få ett s. k. avgasgodkännande, vilket i sin tur är en förutsättning för att bilarna skall få tas i trafik. Med hänsyn till att det ofta är förenat med svårigheter att efter några års användning av en bil fastställa orsaken till uppkomna fel eller brister har det dock varit nödvändigt att begränsa åtagandet. I likhet med vad som gäller i USA har därför gränsen för ansvaret vad gäller personbilar satts till den tidpunkt då bilarna är fem år eller körts 80 000 km.

Regeringen har i bilavgasförordningen meddelat närmare föreskrifter om tillverkarens åtagande.

I propositionen angående bilavgaslagen framhöll jag att den närmare utformningen av utfästelsen borde ske i samråd mellan naturvårdsverket, konsumentverket samt företrädare för bilindustrin och andra som tillhandahåller bildelar och service.

Jag underströk vidare i detta sammanhang angelägenheten av att största möjliga konkurrens råder på reservdels- och servicemarknaderna. Vid

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Information om viss
tillämpning av bilav-
gaslagen*

avgasgodkännande och i andra sammanhang åligger det därför de berörda myndigheterna att bevaka och granska tillverkarnas anvisningar om service och reservdelar så att konkurrensbegränsningar kan förhindras. Bilägarna skall inte vara bundna till att anlita vissa verkstäder för t. ex. normal service och underhåll. Enligt bilavgaslagen finns det dock ingen skyldighet för tillverkaren att bekosta en garantireparation som utförts av någon annan än tillverkaren.

Även jordbruksutskottet underströk i sitt av riksdagen godkända betänkande om bilavgaslagen vikten av att konkurrensen mellan märkesverkstäder och övriga verkstäder inte begränsas. Utskottet har därvid uttalat att också garantireparationer av avgasreningssystemet bör kunna utföras på en "bilmärkesobunden" verkstad som då skulle få rätt till ersättning av tillverkaren för sådana reparationer. Under förutsättning att den "obundna" verkstaden övertar garantiansvaret för återstoden av garantitiden resp. garantisträckan skulle enligt utskottets mening obundna verkstäder jämföras med av tillverkaren anvisad verkstad. En ytterligare förutsättning skall dessutom enligt utskottet vara att de reservdelar som används vid garantireparationen är likvärdiga med billeverantörens originaldelar. Utskottet har slutligen uttalat att det får ankomma på regeringen att närmare utforma de bestämmelser som erfordras. Av bilavgaslagen framgår klart att det åligger *tillverkarna* att avhjälpa fel och brister i avgasreningssystemet. I 12 § bilavgasförordningen sägs dock att tillverkaren i sitt åtagande inte får föreskriva att en bil måste repareras av en viss verkstad eller att reservdelar av ett visst fabrikat måste användas. Därmed finns det en rörelsefrihet som är nödvändig med hänsyn till både konsumentintresset och konkurrensintresset. Det bemyndigande som finns i 6 § bilavgaslagen ger däremot inte möjlighet att utfärda föreskrifter beträffande den bilmärkesobundna sektorns rätt att utföra garantireparationer.

Under arbetet med den nya bilavgasförordningen har våren 1987 hållits flera överläggningar med företrädare för naturvårdsverket, konsumentverket, Bilindustriföreningen och den bilmärkesobundna sektorn. Vid dessa överläggningar har också berörts en frivillig överenskommelse beträffande de närmare villkoren för tillverkarnas särskilda åtagande. En sådan överenskommelse har den 19 oktober träffats mellan konsumentverket som företrädare för konsumentintressena och Bilindustriföreningen som företrädare för biltillverkarna. Överenskommelsen reglerar de förpliktelser som åvilar såväl biltillverkare som konsument med utgångspunkt i och inom ramen för de kriterier som uppställts i bilavgaslagstiftningen. Åtagandet kompletterar ägarens rättigheter enligt köpeavtalet. Det skall medfölja varje bil som levereras. Avtalet innebär bl. a. att tillverkaren skall låta avhjälpa felet på annan verkstad än den han normalt anvisar om det finns särskilda skäl. Sådana särskilda skäl är att tillverkaren inte kan avhjälpa felet inom sådan tid som enligt myndighets föreläggande gäller för bilägaren eller att avståndet mellan den av tillverkaren anvisade verkstaden och bilägarens bostad är mer än 50 kilometer.

Det har däremot inte varit möjligt att på frivillig grund åstadkomma ett sådant åtagande med rätt för bilägaren att vända sig till den märkesobundna sektorn som jordbruksutskottet har uttalat sig om. Eftersom gällande lag inte

heller ger möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter som jämställer den bilmärkesobundna verkstaden med tillverkarens verkstad, kan regeringen för närvarande inte vidta några ytterligare åtgärder.

Anf. 2 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Som vi bedömer det fäster jordbruksutskottet stor uppmärksamhet vid det förhållandet att fri konkurrens skall råda. Nu tackar vi för den redovisning som vi har fått, men miljö- och energiministern har alltså inte lyckats uppfylla de krav som jordbruksutskottet har ställt. Det är i och för sig oroande, eftersom jordbruksutskottet talar mycket starkt om att fri konkurrens skall råda på detta område.

Jag har ett par kompletterande frågor till miljöministern. Såvitt jag förstår gäller detta såväl under övergångsperioden som nu när vi får obligatoriet 1989. Då blir min följdfråga: Kommer miljöministern att föreslå ändringar av lagen som möjliggör fri konkurrens, eftersom man inte med gällande lagstiftning kan komma längre?

Anf. 3 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! I anslutning till beslutet om ny bilavgaslag uttalade sig jordbruksutskottet och även riksdagen för att man skulle vidta åtgärder mot det äldre bilbeståndet. Det är också intressant med tanke på tillverkarens ansvar. Detta har varit ett av hindren för att man skulle få någon ändring på denna punkt. Jag skulle vilja fråga miljö- och energiministern: Har ni haft detta uppe till diskussion, eller arbetar regeringen med denna fråga?

Anf. 4 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! På Lennart Brunanders fråga vill jag svara att vi naturligtvis arbetar med frågan om det äldre bilbeståndet, liksom med frågorna om de tunga fordonen, flyget och sjöfarten.

Vad beträffar Lars Ernestams fråga vill jag svara så här: När jordbruksutskottet behandlade förslaget från regeringen, behandlade man ju också lagen. Utskottet godkände den paragraf som vi diskuterar här och som inte gör det möjligt för regeringen att tvinga någon att vidta de åtgärder som ni har uttalat er för. I och för sig kan man säga att det fanns en viss inkonsekvens i riksdagens uppfattning, men regeringen har gjort den tolkningen att lagen gäller i första hand.

Sedan handlar det om vad detta betyder i verkligheten. Den marknad som är stor och av betydelse för konkurrensen är den normala serviceverksamheten. Här råder full konkurrens, och här finns inte några begränsningar av det slag som vi nu har konstaterat att man på frivillig väg inte har kunnat komma åt.

När det däremot gäller att avhjälpa fel som upptäcks visar erfarenheterna från USA å ena sidan att det rör sig om ytterst få fall och å andra sidan att de felen kräver kvalificerad och dyrbar utrustning. För de flesta skulle det därför inte vara någon särskilt god affär helt enkelt.

Jag tror att det mest väsentliga i praktiken är att se till dels att det finns fullgoda garantier för konsumenten att någon verkligen utför reparationerna, dels att det beträffande den allmänna serviceverksamheten råder full konkurrens.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om rätten till bostads-
anpassningsbidrag*

Anf. 5 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Det är tryggt att veta att regeringen inte har glömt bort riksdagsbeslutet om att vi skall ha åtgärder också mot det äldre beståndet. Men jag skulle vilja veta på vilket stadium det arbetet befinner sig och när vi kan förvänta oss ett förslag från regeringen på den här punkten.

Anf. 6 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Jag tror att miljöministern och jag är överens om slutsatsen att jordbruksutskottets ställningstagande inte fullt överensstämmer med lagförslaget från miljöministern. Jag accepterar att det är på det sättet och att de båda ståndpunkterna i den reala prövningen har visat sig stå emot varandra.

Men min fråga till miljöministern var om miljöministern inte är beredd att föreslå en förändrad lagstiftning, så att vi kan få ett fullt och fritt konkurrensförhållande. Jag tror att det är mycket viktigt. Miljöministern säger visserligen att det inte skulle innebära några besparingar osv., men enligt min uppfattning är detta med fri konkurrens utomordentligt viktigt, och jag tycker att lagstiftningen bör ge de möjligheterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1987/88:159 om rätten till bostadsanpassningsbidrag

Anf. 7 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Tore Claeson har frågat mig om regeringen är beredd att vidta eller föreslå åtgärder i syfte att garantera bostadsanpassningsbidrag åt alla dem som behöver denna rätt, oavsett var i landet man är bosatt.

Beslutanderätten i fråga om bostadsanpassningsbidrag ligger sedan år 1984 på kommunerna i flertalet fall. En utvärdering som bostadsstyrelsen redovisade i februari 1986 visade att decentraliseringen har fört med sig att besluten fattas snabbt och att bidragen anpassas till lokala förhållanden. Statistiken visar också att antalet anpassade lägenheter har ökat markant under senare år. Stödet gör det alltså lättare för äldre och handikappade att leva ett självständigt liv i vanliga bostäder.

Härigenom besparas kommunerna och landstingskommunerna dryga vårdnadskostnader. Riksdagen har mot denna bakgrund funnit att det är rimligt att kommunerna också tar ett ekonomiskt ansvar för de beslut som fattas. Från år 1988 fördelas därför kostnaderna med 40 % på kommunerna och 60 % på staten.

Riksdagen har förutsatt att kommunerna fortsätter att lämna bostadsanpassningsbidrag enligt de regler som statsmakterna ställer upp för detta stöd, som har så stor betydelse både för samhället och för den enskilde. Att bedömningen av den enskildes behov därvid görs efter likformiga grunder garanteras liksom hittills av rätten att överklaga beslutet.

Jag kommer självfallet att noggrant följa utvecklingen.

Anf. 8 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Jag tackar bostadsministern för svaret.

Det här är ju en verksamhet av betydande omfattning, vilket också framgår av svaret. På fem år har antalet lägenheter för vilka det årligen har beviljats bostadsanpassningsbidrag ökat från 9 000 till 23 000. Mätt i pengar har ökningen varit från 85 milj. kr. 1981/82 till 352 milj. kr. 1986/87.

Enligt min mening måste det vara en rättighet för de handikappade att få stöd till bostadsanpassningsåtgärder, oavsett kommuntillhörighet och oavsett om kommunen anser sig ha råd med bidrag.

Villkoret för erhållande av bostadsanpassningsbidrag är att kommunen bidrar med 40 %. Enligt min och vpk:s uppfattning är det i och för sig felaktigt att man har infört detta villkor. Detta har vi också motionerat om. Och vi, liksom centern, reserverade oss när beslutet fattades. Men riksdagsmajoriteten har som sagt beslutat om en sådan finansieringsform, vilket vi accepterar. Och det borde enligt min mening även alla kommuner göra.

Målet måste vara att så många människor som möjligt med handikapp av olika slag kan få förändra sitt nuvarande boende till ett bättre boende. I detta sammanhang är bostadsanpassningsbidraget ett mycket viktigt instrument.

Bostadsministern säger i sitt svar att han självfallet kommer att noggrant följa utvecklingen. Men om utvecklingen blir den jag befarar med anledning av vad borgerliga företrädare i olika kommuner har låtit förstå, kommer man i vissa kommuner varken att budgetera pengar eller fatta beslut som gör det möjligt för personer med olika slags handikapp att erhålla bostadsanpassningsbidrag. Min fråga till bostadsministern blir därför: Är bostadsministern i så fall beredd att föreslå åtgärder i syfte att undanröja den orättvisa som detta innebär?

Anf. 9 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Jag kan fatta mig ganska kort. Jag har samma mening som Tore Claeson, nämligen att bostadsanpassningsbidraget är en rätt som de handikappade skall ha.

Verksamheten har hela tiden gått mot en ökad liberalisering. Vi har tagit allt större hänsyn till handikappades krav och iklätt oss ett allt större ansvar för kostnaderna.

Kommunerna är ju inne i den här verksamheten. Och verksamheten fortsätter. Det har ingen betydelse om kommunerna har anvisat pengar i budgeten eller inte. Det enda sättet för dem att komma ur det hela är att fatta beslut om att de icke skall delta i verksamheten med bostadsanpassningsbidrag. Skulle några sådana beslut komma till min kännedom, kan jag meddela Tore Claeson att jag är beredd att agera för att de handikappade i dessa kommuner inte skall ställas vid sidan av. För närvarande finns det ingenting som tyder på att kommunerna skulle undandra sig en sådan medverkan eller att de i övrigt skulle ha intagit en annan hållning till bostadsanpassningsbidragen. Dessutom har den enskilde möjligheter att överklaga beslut hos regeringen och få dem prövade efter de grunder som skall gälla.

Men Tore Claeson och jag har inga delade meningar på denna punkt. Vi skall se till att de handikappade får sin rätt.

Anf. 10 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Detta är bra, bostadsministern. Men faktum är att det i flera fall från borgerliga företrädare har getts uttryck för att man tänker upphöra med bostadsanpassningsbidraget. Man hänvisar till att man inte anser sig ha råd att klara de 40 % av kostnaderna som det senaste riksdagsbeslutet föreskriver. Detta är tragiskt, eftersom det sammanlagda behovet av bostäder för människor med handikapp, som ställer särskilda krav på bostaden, beräknas fram till år 2000 öka med 5 000–7 000 bostäder per år. Även om det bara skulle vara någon enskild kommun eller några kommuner som utnyttjar den möjlighet som trots allt finns att strunta i det här, är detta så allvarligt att jag förutsätter att regeringen omedelbart kommer att göra någonting åt det.

Anf. 11 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Låt mig bara kort säga till Tore Claeson att jag har haft kontakt med Kommunförbundet i frågan. Kommunförbundet känner inte till att det finns någon kommun som står i begrepp att dra sig ur sitt ansvar enligt bostadsanpassningslagen. Det vore dessutom ganska oklokt om någon kommun skulle göra det, eftersom kommunen i så fall skulle gå miste om de 60 % av kostnaderna som staten betalar för att det skall bli möjligt för den handikappade att leva ett normalt liv. Kommunen skulle då tillsammans med landstinget få bära stora kostnader för institutionaliserad verksamhet. Jag tror att kommunerna är klokare än så. Att kommunalekonomiska förhållanden skulle lägga hinder i vägen bestrider jag. Summan av kommunernas sammanlagda verksamhet för detta ändamål i hela riket skulle för närvarande bli 120 milj. kr., att tas från en kommunal budget på 200 miljarder kronor. Om så skulle vara får man finna andra skäl än kommunalekonomiska för att undandra sig sin medverkan.

Anf. 12 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Den summa pengar som genom riksdagsbeslutet flyttas över från staten till kommunerna uppgår med nuvarande takt då det gäller utbetalning av bostadsanpassningsbidrag till omkring 30 milj. kr. per budgetår. Det har, som jag redan sagt, av en del borgerliga företrädare tagits till intäkt för att inte vilja ställa upp från kommunalt håll med de pengar som behövs. Jag har icke sagt att några kommuner har fattat beslut med den innebörden, men när jag såg och hörde dessa signaler tyckte jag att det var tillräckligt för att slå larm och för att ta upp frågan här i kammaren. Det vore allvarligt och mycket beaktansvärt om så bara någon eller några enstaka kommuner skulle handla på det här sättet mot kommuninvånare som behöver detta stöd. Det måste vara en rättighet för alla människor att få bo hemma i sin invanda miljö så länge som möjligt, oavsett var i landet man bor. En åtgärd som innebär att man beträffande de viktiga anpassningsåtgärderna lägger kostnaderna på kommunerna kan försvåra en sådan inriktning. Därför tycker jag att det är angeläget att ta upp frågan och varna för vad som kan hända.

4 § Svar på frågorna 1987/88:165 och 174 om åtgärder mot vandaliseringen i Stockholms tunnelbana

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

Om åtgärder mot vandaliseringen i Stockholms tunnelbana

Anf. 13 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Margareta Persson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att nedklottringen av Stockholms tunnelbana skall kunna stoppas.

Alf Svensson har frågat mig om jag är beredd att ändra lagstiftningen så att de barn och ungdomar som ännu inte är straffmyndiga kan åläggas att återställa vad de vandaliserat genom klotter.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Låt mig först säga att jag är lika bekymrad som Margareta Persson och Alf Svensson över denna speciella form av vandalisering. Den orsakar samhället och allmänheten både kostnader och obehag.

Klottret är ett ungdomsfenomen. Jag ser det därför som viktigt att i första hand föräldrar men även andra vuxna tar till vara alla möjligheter att påverka ungdomarna och på så sätt stoppa klottervägen.

Den som klottrar gör sig skyldig till åverkan eller skadegörelse. Han eller hon kan därför enligt vanliga regler straffas och bli skyldig att betala skadestånd. Även när den som klottrar är under 15 år har polisen – efter en lagändring som gjordes för några år sedan – möjlighet att utreda brottet och omständigheterna kring detta. Det kan behövas t. ex. för att klara ut om det finns behov av insatser från socialtjänstens sida.

När det gäller skyldigheten att betala skadestånd vill jag säga att det här inte finns någon absolut åldersgräns. Även den som är under 15 år kan således bli skadeståndsskyldig. Jag kan nämna att brottsförebyggande rådet nyligen har tillsatt en arbetsgrupp för att se efter om föräldrars och andra vårdnadshavares ansvar för barns brottsliga handlingar bör utvidgas.

Justitiedepartementet har i dagarna lagt fram ett förslag som tar sikte på att förbättra möjligheterna att ta i beslag och förverka bl. a. föremål som används vid klotter. Det gäller t. ex. sprayfärger och tuschpennor. Enligt förslaget skall polisen alltså kunna ta hand om sådana föremål, om någon påträffas med dem och man kan misstänka att de skall användas för klotter. Polisen skall också kunna kroppsvisitera en person för att söka efter sådana föremål.

Tanken med detta förslag är alltså att ge polisen utvidgade möjligheter att förebygga bl. a. klotter. Efter remissbehandlingen är det min avsikt att så snart som möjligt ta upp frågan om en proposition i ämnet.

Anf. 14 MARGARETA PERSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Sedan jag ställde frågan har också statsrådet på ett förtjänstfullt sätt genom massmedia deklarerat sin uppfattning.

Som stockholmare upplever jag dagligen den förstörelse som främst drabbat tunnelbanan. Det är ytterst demoraliserande att se hur allmän egendom systematiskt förstörs. Våra gemensamma ägodelar måste värnas. Det kan på sikt få konsekvenser för hela samhällsmoralen om det accepteras att det allmänt ägda får se ut hur som helst.

Samtidigt är det ett underkännande av vårt samhälles ambition att ge alla barn och ungdomar ett meningsfullt liv, om samma ungdomar gång på gång utför denna förstörelse. Deras framtid sätts ju också på spel, om ingen hjälper dem till ett mer konstruktivt liv.

Det undergräver också arbetsmoralen hos alla dem som i sitt yrke drabbas av den upprepade förstörelsen. Att gång på gång träffa på samma ungdomar i detta sammanhang kan knappast medföra att SL-personal, vakter och poliser upplever sitt jobb som meningsfullt.

En ytterligare fara med en alltför passiv hållning från samhällsorganens sida är att det bland allmänheten kan växa fram krav på mycket hårda tag. Ropen om lag och ordning kan i värsta fall nå en sådan nivå att de i sig utgör en fara för det demokratiska samhället.

Jag hoppas därför på ytterligare åtgärder från justitieministerns sida. Men jag tror också att socialtjänsten måste agera aktivare och att det kan finnas anledning att i det sammanhanget se över lagen om vård av unga.

Anf. 15 ALF SVENSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Jag hörde i TV att Anna-Greta Leijon *mår* illa när hon ser klottret i tunnelbanan. Det är säkerligen också så att många av klottrarna *far* illa. De far illa för att de får växa upp utan normer, utan att någon sätter gränser och utan att något händer när de överträder de gränser som de tror finns, och när de traskat över och trampat ner dessa gränser tillräckligt ofta lever de i gränslöst land.

Fru talman! Jag är övertygad om att många, både klottrare och andra vandaler, och också ungdomar som inte alls svinar ner, lider av den otrygghet och den vilshenhet det innebär att leva i gränslöst land. Klottret är rop på kontakt, en het önskan att någon skall bry sig om en, lyssna på en och ge en tid. Det märks väldigt väl, tycker jag, när radio och TV intervjuar dessa barn och ungdomar – som ju för övrigt inte klottrar enbart i tunnelbanevagnar utan även på husfasader och i skollokaler – att de saknar roder för sin tillvaro.

Här ropas det efter normer och etik numera i alla hörn och vrår, att barn och ungdomar måste få lära sig vad som är rätt och sant, orätt och osant – men när regering och riksdag ställs inför något så elementärt och självklart som frågan vem som skall bestämma eller varifrån det skall bestämmas vad man skall undervisa om som rätt och sant, då svajar och virrar i regel både justitieministrar och parlamentariker. Undra på att barn och ungdomar klottrar och betar sig oacceptabelt!

Den verklighet som råder fordrar självfallet att myndigheterna tar vandalerna i hampan. De måste få lära sig att göra rätt för sig. Det handlar förstås också om att skona allmänhetens kassa och hålla borta justitieministerns och alla andra medborgares illamående.

Det är värdefulla upplysningar justitieministern ger, exempelvis om rätten att beslagta färgpennor och att även ungdomar och barn under 15 år kan bli skadeståndsskyldiga. Jag vill ändå fråga justitieministern: Finns det i dag juridiska möjligheter att låta 13-, 14- eller 15-åringen tvätta rent och snygga upp efter sig?

Anf. 16 Justitieminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det som Margareta Persson och Alf Svensson sade. För väldigt många människor i Stockholmsområdet som åker tunnelbana och pendeltåg känns det som en förnedring att ständigt behöva mötas av klottret. Det är naturligtvis, precis som Alf Svensson säger, också på det sättet att många av de barn som håller på och klotttrar far mycket illa. Vad som i grunden kanske skulle behövas och som kanske skulle göra mest nytta är att både föräldrar och andra vuxna visar litet mer civilkurage. De måste våga ta itu med detta och sätta gränser. Jag tror att barnen egentligen vill ha det så.

Sedan skulle jag som ett direkt svar till Alf Svensson vilja säga att man med den lagstiftning som finns i dag inte har de möjligheter som Alf Svensson efterlyser. Det gäller då t. ex. möjligheten att barn som inte är straffmyndiga av polis eller dömande myndighet skulle kunna åläggas att tvätta rent eller att städa upp efter sig. Inom justitiedepartementet har det utarbetats en promemoria med förslag som innebär att en polisman får möjligheter att direkt på platsen säga åt den lagöverträdare som är mellan 15 och 18 år gammal att han eller hon skall vara med och återställa det som han eller hon har förstört. Promemorian har remissbehandlats och den har mött allmänt stöd. Någon av remissinstanserna har också tagit upp just den fråga som Alf Svensson reser. Därför diskuteras den saken i departementet. Jag är inte beredd att i dag ta ställning i frågan, eftersom jag inte har hunnit fundera tillräckligt mycket över konsekvenserna.

Låt mig sedan bara säga en sak: Tyvärr är det så, att man när man skall städa upp ofta måste använda sig av mycket farliga ämnen. Barn får enligt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter inte handskas med sådana här ämnen. Det gör att man kanske måste fundera över andra sätt att få barnen att känna sitt ansvar när de har vållat skadegörelse.

Anf. 17 ALF SVENSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitiedepartementet för dessa ytterligare synpunkter. Jag förstår mycket väl att det kan vara svårt att låta barn ge sig på arbetsuppgifter som det behövs ett rejält kunnande för att klara av. Men jag tror att det är angeläget att barnen/ungdomarna i varje fall får vara med och se hur pass krävande och arbetsamma uppgifter de har – i det här fallet personalen på SL – som måste ta itu med rengöringsarbetet. Jag tror att det skulle vara en väldigt nyttig läxa för dessa barn och ungdomar, om de fick vara med och se hur – vågar jag påstå – helt hopplösa arbetsuppgifter SL-personalen har. Man lämnar ju ifrån sig rena vagnar på morgonen, vilka sedan kommer tillbaka nedklotttrade på kvällen.

Sedan är det också mycket viktigt att föräldrarna blir underkunniga om vad som sker. Jag undrar, fru talman, om så är fallet i dag. Olika generationer lever ju tyvärr väldigt skilda från varandra. Jag undrar om sociala myndigheter, skolmyndigheter, SL osv. verkligen lyckas informera föräldrarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

Meddelande om interpellationssvar

Om verksamheten vid Kalmar Verkstad

5 § Meddelande om svar på interpellationerna 1987/88:76 och 84

Anf. 18 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Per-Ola Eriksson har framställt en interpellation om åtgärder för att främja småföretagandet, och Erik Holmkvist har framställt en interpellation om sysselsättningen i Norrbotten. Interpellationerna kommer att besvaras den 30 november på grund av min nyligen avslutade utlandsresa.

6 § Svar på fråga 1987/88:117 om verksamheten vid Kalmar Verkstad

Anf. 19 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Bertil Danielsson har frågat mig vad jag avser att göra för att förhindra att varslen vid Kalmar Verkstad leder till uppsägning.

Det s. k. Kockumspaketet innebar bl. a. att 200 milj. kr. ställdes till SJ:s förfogande för att under en sexårsperiod finansiera asbestsanering och ombyggnad av personvagnar. Hade SJ inte fått dessa medel, var avsikten att personvagnarna skulle byggas om i SJ:s egna verkstäder under en längre period.

Kalmar Verkstad fick i samband med Kockumspaketet en beställning av 40 sittvagnar för att ersätta de vagnar som togs ur trafik för att renoveras på Kockums. Kalmar Verkstads nuvarande beläggningsproblem är således inte en följd av Kockumspaketet.

Vad gäller den långsiktiga överlevnaden för företaget ankommer det på företaget att i nära samarbete med sina kunder, t. ex. SJ, finna lämpliga lösningar.

Någon möjlighet för mig att gripa in i förhandlingarna mellan företagsledning och fackliga organisationer om personalinskränkningar finns inte.

Anf. 20 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka industriministern för svaret på min fråga. Jag är dock inte nöjd med svarets innehåll.

Bakgrunden till min fråga är att Kalmar Verkstad, KVAB, nyligen har varslat om uppsägning av 60 man. Orsaken är inte att företaget är på obestånd eller att det är illa skött, utan det är regeringens beslut i det s. k. Kockumspaketet att förlägga reparationer av järnvägsvagnar till Malmö. Det rör sig om 1,6 miljoner arbetstimmar, eller 1 000 årsarbetskrafter. Något egentligt behov av att etablera ytterligare järnvägsvagnsverkstäder fanns och finns inte, då nuvarande kapacitet gott räcker till.

När nu regeringen genom sin s. k. paketpolitik för över sysselsättning från en region till en annan innebär detta att arbetslösheten flyttas runt i landet. Ännu allvarigare är att hela KVAB:s existens är i fara. Detta framgick klart av ett uttalande som Procordias VD Sören Gyll nyligen gjorde, där han varnade för just denna utveckling.

Detta är särskilt tragiskt, eftersom orderböckerna för KVAB är fyllda – det gäller snabbtågen – men att detta får effekt först fr. o. m. 1990. Fram till dess riskerar inte bara de 60 varslade sina jobb utan betydligt fler, ja, kanske hela KVAB med över 400 anställda.

Staten har ett ägaransvar för KVAB, och ansvaret är regeringens. Nu medger inte industriministern att regeringen har något ansvar, men jag vill ändå fråga: Om 1 000 årsarbetskrafter förs över till Malmö, med samma jobb som kan göras i Kalmar, inser då inte industriministern att detta påverkar arbetet i Kalmar? Det framgår klart av uttalanden från såväl företagsledning som Procordias chef att det är Kockumspaketet som har haft effekt.

Anf. 21 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Som jag markerade i mitt frågesvar är beläggningsproblemen för Kalmar Verkstad inte en direkt följd av de åtgärder som regering och riksdag har beslutat om för att lösa sysselsättningsproblemen i Malmö. Jag avvisar Bertil Danielssons felaktiga påstående i det sammanhanget.

Situationen för Kalmar Verkstad inger naturligtvis oro, och regeringen följer också mycket noga utvecklingen inom bolaget. Låt mig tillägga följande.

I en marknadsekonomi måste varje företag självt skaffa fram nya order som kan säkra sysselsättningen. I andra sammanhang pläderar Bertil Danielsson och hans parti för att marknadsekonomin lagar icke skall störas och en fri konkurrens mellan olika företag icke försvåras.

Jag vill dessutom tillägga att SJ är Kalmar Verkstads största kund – KVAB skall bl. a. leverera snabbtåg till SJ. Det borde finnas ett intresse hos SJ att tillsammans med Kalmar Verkstad finna lösningar som säkrar bolagets långsiktiga överlevnad. Jag utgår från att Kalmar Verkstad och SJ arbetar med den målsättningen för ögonen.

Anf. 22 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Industriministern hävdar att vi från moderat sida alltid talar om marknadsekonomin lagar. Ja visst, men i detta fall är det inte fråga om marknadsekonomin lagar, när regeringen med sin paketpolitik direkt slår undan benen på existerande företag. Därmed har man slagit undan förutsättningarna för att företagen på marknaden skall kunna arbeta på lika villkor.

Jag vill fråga industriministern: Har chefen för KVAB, Harry Eriksson, och VD:n för Procordia, Sören Gyll, fel när de påstår att Kockumspaketet haft en sådan påverkan att hela KVAB:s existens riskeras? Känner de inte till hur företagen fungerar och vad det är för situation som nu har uppstått?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1987/88:144 om regionalpolitiska rådet

Anf. 23 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Gudrun Norberg har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av det regionalpolitiska rådets låga aktivitet.

För något år sedan knöts representanter för riksdagspartierna till det regionalpolitiska rådet. Rådet har vid sina sammanträden behandlat en rad viktiga regionalpolitiska frågor. Det har gällt fakta och orsaker vad gäller den

regionala befolkningsutvecklingen, kommunikationernas betydelse för den regionala utvecklingen, forskningspolitikens och näringspolitikens regionalpolitiska roll, storstadstillväxtens orsaker och verkningar m. fl. frågor.

Jag delar inte Gudrun Norbergs uppfattning om att rådet haft en låg aktivitet. Min avsikt var att fortsätta att ta upp ett antal viktiga frågor om regionalpolitikens framtida inriktning till behandling i rådet.

I samband med behandlingen av årets budgetproposition i våras hemställde emellertid riksdagen att regeringen tillsätter en parlamentarisk kommitté för att göra en översyn av hela regionalpolitiken.

Regeringen har tidigare i dag beslutat om att tillsätta en sådan kommitté. Kommittén har fått omfattande direktiv och skall bl. a. analysera drivkrafterna bakom den regionala utvecklingen, lämna förslag på efter vilka grunder och till vilka regioner de regionalpolitiska insatserna bör inriktas, bedöma och lämna förslag om vilka infrastrukturåtgärder som behöver göras för att åstadkomma attraktiva miljöer för människor och företag samt vilka medel som behövs för detta. Kommittén skall också lämna förslag om vilka myndigheter och andra organ som skall ansvara för genomförandet av regionalpolitiken samt lämna förslag om hur reglerna för administration av det regionalpolitiska stödet skall kunna förenklas. Kommittén skall redovisa sina förslag före den 15 maj 1989.

I kommittén finns, utöver riksdagspartierna, i stort sett samma myndigheter och organisationer företrädna som i regionalpolitiska rådet.

De frågor som kommittén nu skall börja arbeta med är desamma som jag hade för avsikt att efter hand ta upp i det regionalpolitiska rådet. Men det är enligt min mening inte ändamålsenligt att behandla denna typ av frågor i två organ med så likartad sammansättning. Jag anser det också vara angeläget att kommittén kan arbeta förutsättningslöst med de uppgifter som anges i direktiven.

Det är, med hänsyn till vad jag här har redovisat, naturligt att kommittén under en tid fullgör väsentliga delar av regionalpolitiska rådets funktion. Jag avser därför inte att sammankalla regionalpolitiska rådet under den tid som den regionalpolitiska kommittén skall arbeta.

Anf. 24 GUDRUN NORBERG (fp):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Folkpartiet har i flera år krävt att regionalpolitiken skall bli föremål för ett intensivt specialarbete i ett brett sammansatt arbetsforum. Förra året gav industriministern med sig och lovade att bredda och blåsa liv i regionalpolitiska rådet.

Då jag fick folkpartiets plats där var jag mycket förväntansfull och trodde att det skulle bli ett konstruktivt och intressant arbete, där åtgärder av olika slag skulle presenteras och debatteras för att fortast möjligt komma krisdrabbade bygder, som t. ex. Bergslagen, till hjälp.

Men, ack vad jag bedrog mig!

Rådet har nu haft fyra sammanträden. Dessa har handlat om vissa forskningsresultat angående befolkningsutveckling, flyttningsstruktur och planeringstalens roll. Ett sammanträde användes helt till att presentera två propositioner. 30 personer från hela Sverige kallas samman för att i två

timmar lyssna på en föredragning som alla lika bra hade kunnat läsa hemma. Jag tycker att det är snudd på skandal att industriministern inte gjort minsta lilla försök att lägga fram ett program i rådet, där han sitter ordförande. Inte ett enda regionalpolitiskt förslag har framlagts.

Jag förstår nu av industriministerns svar att arbetet i regionalpolitiska rådet är avslutat. Om aktiviteten i den nya parlamentariska kommittén blir lika låg som den har varit i regionalpolitiska rådet, kommer säkerligen ingenting konkret ut ur denna kommitté heller.

Anf. 25 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! De regionalpolitiska satsningarna har aldrig varit så stora i vårt land som de är nu.

Jag var också förväntansfull när det regionalpolitiska rådets sammansättning vidgades. Under de flesta sammanträdena har diskussionen varit mycket aktiv och livlig. Tyvärr måste jag säga att Gudrun Norberg kanske inte har tillhört de aktivaste, och det beklagar jag eftersom jag lärt känna henne som en förnuftig person. Men Gudrun Norberg kan väl ändå inte begära att jag skall skriva hennes anföranden och inlägg i det regionalpolitiska rådet. Jag har utgått från att hennes parti och hon själv har funderingar kring regionalpolitiken, som hon i så fall har missat möjligheten att framföra i det regionalpolitiska rådet. Jag har gjort mycket noggranna anteckningar från de möten som jag har lett och där jag fått del av de synpunkter och förslag som har framförts.

Nu har, fru talman, riksdagspartierna nominerat ledamöter till den regionalpolitiska utredningen, och folkpartiet har inte nominerat Gudrun Norberg utan en annan person. Jag kan förstå om hon bekänner en viss besvikelse över detta, men det skall hon väl inte lasta industriministern för.

Anf. 26 GUDRUN NORBERG (fp):

Fru talman! Industriministern behöver inte alls skriva mina anföranden. Jag tror att jag klarar av att göra det själv. Jag vill påstå att aktiviteten i regionalpolitiska rådet har varit låg från samtliga ledamöters sida. Om man i två timmar sitter och lyssnar på en föredragning om näringslivspropositionen och forskningspropositionen är det knappast ett sammanträde där ledamöterna är särskilt aktiva.

Jag tycker faktiskt att det är industriministerns uppgift som ansvarig för näringspolitiken och som ordförande i regionalpolitiska rådet att lägga fram ett åtgärdsprogram för regionalpolitiken, som vi kan diskutera och debattera, men inte ett enda förslag har framlagts. Sker inte detta – vilket det nu alltså inte kommer att göra – är väl min slutsats riktig att det inte var ämnat att regionalpolitiska rådet skulle ha någon uppgift.

Anf. 27 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Nu tar väl ändå Gudrun Norberg i! Det är få frågor som har diskuterats så mycket i riksdagen som regionalpolitiken. Jag har stått här nästan varje vecka och svarat på interpellationer och frågor, vi har haft långa diskussioner, inte minst till följd av de många regionalpolitiska förslag som regeringen har lagt på riksdagens bord. Jag vill hävda att regionalpolitiken

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om information om
den nya arvs- och gåvo-
skattelagstiftningen*

inte under någon tidigare regeringsperiod varit föremål för så många satsningar som under den nuvarande regeringsperioden. Jag tycker att vi har haft bra diskussioner vid flera sammanträden i det regionalpolitiska rådet. Gudrun Norberg skall inte underskatta de övriga rådsmedlemmarnas insatser och diskussioner. Jag upprepar igen att jag inte kan lastas för att Gudrun Norberg inte har varit tillräckligt aktiv i det regionalpolitiska rådet.

Anf. 28 GUDRUN NORBERG (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja att industriministern berättar vilka förslag han har lagt fram i regionalpolitiska rådet som vi har haft tillfälle att diskutera mer än de båda propositioner jag har nämnt. Vilka direkta förslag har han lagt fram i regionalpolitiska rådet?

Jag tror snarare att det är på det sättet att regeringen inte är villig att låta regionalpolitiska rådet komma i för nära kontakt med de planer som finns inom regeringskansliet. Det kan jag ha en viss förståelse för, men bara en viss förståelse, för det finns en gräns. Skall regionalpolitiska rådet och den nya kommittén ha någon uppgift måste de allt komma i kontakt med dessa frågor och planer.

Anf. 29 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Gudrun Norberg tycks ha missuppfattat detta totalt. Regeringen kallar inte in det regionalpolitiska rådet därför att regeringen ständigt skall framföra förslag till rådet, utan rådet inkallas för att rådets ledamöter skall komma med råd, förslag och synpunkter på hur regionalpolitiken bör bedrivas. Regeringen arbetar fram förslag som läggs i riksdagen, och här diskuterar vi dessa. Jag beklagar avsaknaden av aktivitet från Gudrun Norberg i det regionalpolitiska rådet. Jag har inga klagomål på övriga ledamöter i rådet utan tycker att de har varit aktiva och gjort inlägg. I den mån Gudrun Norberg tror att hon skulle befrias från att framföra synpunkter och förslag i det regionalpolitiska rådet har hon totalt missuppfattat hela situationen.

Anf. 30 GUDRUN NORBERG (fp):

Fru talman! Det har jag troligen gjort, om det inte är regeringens sak att komma med förslag. Det trodde jag faktiskt att det var. Men är det så att näringslivet och oppositionen skall gå till regeringen och tala om hur regeringen skall bedriva politiken, så skall vi be att få göra det efter 1988 års val. Då hoppas jag att vi har regeringsmakten.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1987/88:153 om information om den nya arvs- och gåvoskattelagstiftningen

Anf. 31 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Bengt Harding Olson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att på ett effektivt sätt täcka det informationsbehov som följer av den nya arvs- och gåvoskattelagstiftningen.

Det förslag om ändringar i arvs- och gåvoskattelagstiftningen som regeringen den 9 november lämnade till riksdagen innebär en anpassning av denna lagstiftning till den nya familjelagstiftning som riksdagen fattade beslut om i våras. De ändringar som föreslås innebär fördelar för enskilda. Jag anser att det är väsentligt att hålla detta i minnet när Bengt Harding Olson ifrågasätter om det är förenligt med grundläggande rättssäkerhetskrav att beslutet om de nya skattereglerna kommer att fattas kort tid före ikraftträdandet.

Enligt min uppfattning kräver de föreslagna förändringarna av beskattningsreglerna bara i få fall några särskilda dispositioner utöver dem som föranleds av familjerättsreformen. Som framgick av justitieministerns svar på Bengt Harding Olsons fråga om uppskov med familjerättsreformen har en omfattande informations- och utbildningsverksamhet om innehållet i den nya familjerätten förekommit. Denna verksamhet kommer att fortsätta och intensifieras inför årsskiftet.

Det behov av särskild information om de nya reglerna om arvs- och gåvoskatt som finns bör enligt min mening tillgodoses genom att en särskild informationsbroschyr tas fram och genom andra insatser, t. ex. annonsering. Sådana insatser förbereds i finansdepartementet och kommer att genomföras så snart riksdagens beslut föreligger.

Anf. 32 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Jag får tacka finansministern så mycket för svaret. Jag noterar kort att det var helt otillfredsställande.

Det är ett rättssäkerhetsproblem att sent komma med nya lagar. Beträffande arvs- och gåvoskattelagstiftningen är det ett särskilt stort rättssäkerhetsproblem. Finansministern har lyckats störa hela familjerättsreformen. Det finns en generell risk för rättsförluster, särskilt i vissa testamentsfall, och det kommer att bli rättsförluster.

Det är objektivt sett klart fel att, som finansministern gör i svaret, säga att det inte kan uppkomma några nackdelar för de enskilda. Det gör det, och det kommer inte att gälla ett fåtal fall utan tusentals fall.

Jag hävdar inte att min uppfattning är mer värd än finansministerns, men mina ord är hämtade från lagrådet. Det är väl ändå rimligt att finansministern presenterar något förslag om hur man skall förebygga dessa rättsförluster.

Beträffande informationsinsatserna vill jag säga att det är nödvändigt att de görs så att människor hinner anpassa sig till en ny lagstiftning. Det är ett rimligt krav. I det här fallet har fristen varit så kort att det omöjliggör en nödvändig insats, såvida man inte skall satsa på julafton och nyårsafton.

De planer som anges i svaret är helt oklara och otillräckliga. Jag undrar: Tycker verkligen finansministern själv att de fyller lagrådets krav på effektiva informationsåtgärder?

Slutligen: Kommer grundläggande rättssäkerhetskrav att tillgodoses inom skatterätten, åtminstone i fortsättningen?

Anf. 33 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Det vore intressant att få höra Bengt Harding Olson ange några konkreta exempel på rättsförluster som kan inträffa till följd av de förändringar som föreslås i beskattningen av arv och gåva.

Anf. 34 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Jag tänkte inte att jag skulle behöva läsa högt ur lagrådets yttrande – det trodde jag faktiskt att finansministern hade studerat. Det trodde jag av det enkla skälet att det lagförslag som lades fram av finansministern för lagrådet var utomordentligt dåligt och även totalt kvaddades av lagrådet. Det framgår alldeles tydligt bara man läser litet grand i lagrådets yttrande – t. o. m. jag har förstått det – att risken för rättsförlust gäller vissa speciella, vanligt förekommande testamentsfall. Jag är beredd att här efteråt ta tid i anspråk för att förklara detta för finansministern.

Anf. 35 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Men om rättsförlusten är så uppenbar och tydligen vanligt förekommande, kan inte Bengt Harding Olson då försöka läsa ur minnet?

Anf. 36 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Det handlar om den typ av testamente som kallas för inbördes testamente. I den typen av testamente var det tänkt att mannen exempelvis skulle säga att hustrun skall få all egendom när han dör, med undantag för barnens laglott. Det var så långt som mannen kunde gå för att säkra hustruns ekonomiska skydd i en dödsfallssituation. I fortsättningen, fr. o. m. den 1 januari, kan han också säkra det ekonomiska skyddet, men nu upp till 100 %. Tidigare kunde han bara göra detta till 75 %. De 25 procenten, finansministern, kan vara betydelsefulla för en efterlevande hustru.

Var det tillräckligt konkret nu?

Anf. 37 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Felet är att det handlar inte ett dugg om beskattningen av arvet i fråga. Det handlar om den familjerättsliga förändring som görs, dock inte beskattningen.

Fru talman! Jag vet inte vad det är för dokument som Bengt Harding Olson har studerat, men inte kan det vara lagrådets remiss över mitt förslag i alla fall.

Anf. 38 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Men, herr finansminister, det är precis vad det är. Det påverkar uppenbarligen skattläggningen, eftersom ju mera egendom som kan överföras till efterlevande make – och det måste vara en god tanke – desto lägre blir skatten, med hänsyn tagen till de grundavdrag som är angivna i propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1987/88:172 om särbeskattningen

Anf. 39 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Anne Wibble har frågat mig när jag avser att lägga fram förslag om fullt genomförd särbeskattning av kvinnor resp. män.

Jag håller med Anne Wibble om att flera skäl talar för en övergång till särbeskattning också i fråga om förmögenhet. Samtidigt har jag uppfattningen att det på flera andra punkter finns anledning att ompröva utformningen av den gällande förmögenhetsskattelagstiftningen. Jag tänker då bl. a. på frågor som skattens bas, nivån på skatteuttaget, värderingsreglerna och behovet av särskilda lätttnadsregler. Vidare kan utformningen av förmögenhetsbeskattningen inte ses isolerad från de frågor som behandlas i översynen av inkomstbeskattningen. Mot den bakgrunden anser jag att frågan om särbeskattning av förmögenhet inte bör avgöras innan vi funnit en lämplig helhetslösning för den framtida förmögenhetsbeskattningen.

Anf. 40 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag får tacka finansministern för svaret.

Jag tycker det är tråkigt att finansministern inte har läst riksdagens beslut litet mera noggrant. I just denna fråga stod det i ett betänkande från skatteutskottet våren 1986 följande: "Utskottet har vid sin återkommande behandling av motioner om slopande av sambeskattningen av förmögenhet genomgående intagit den ståndpunkten att, även om principiella skäl talar för en sådan åtgärd, en ändring bör anstå i avvaktan på det slutliga resultatet av familjelagssakkunnigas arbete."

Som finansministern säkert vet ligger det just nu på riksdagens bord en proposition – med en skattepolitisk följdlagstiftning – om en ny äktenskapsbalk. I propositionen finns inget förslag om slopad sambeskattning.

Nu säger finansministern – liksom socialdemokraterna tidigare har gjort – att "flera skäl talar för en övergång till särbeskattning också i fråga om förmögenhet". Det är bra. Men samtidigt säger han att det inte kan ske förrän översynen av inkomstbeskattningen har skett. Det tycker jag är dåligt. Det finns inget som helst skäl till att man inte skulle kunna införa särbeskattningens princip även på förmögenhetsbeskattningens område i särskild ordning. Man behöver inte alls vänta på att avgöra frågor som skattens bas, nivån på skatteuttaget, värderingsreglerna eller behovet av särskilda lätttnadsregler, utan jag ser svaret närmast som ett nytt försök att skjuta på avgörandet i den här frågan.

Detta är en viktig principfråga just beträffande jämställdheten mellan kvinnor och män. Jag tolkar finansministerns svar så att inget är att vänta från socialdemokratin på ytterligare några år.

Anf. 41 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jo då, jag känner väl till att vi har lagt fram förslag om förändringar av familjerätten. Jag fick för en stund sedan bannor av en partivän till Anne Wibble för just den åtgärden.

Däremot delar jag inte alls uppfattningen att det går att övergå till särbeskattning på förmögenhetsområdet utan att åtminstone grubbla igenom hur detta kan fungera med hänsyn till nuvarande skatteskalor, sättet att värdera förmögenhet, osv.

Det är min sak att bedöma vilka olika samband som existerar i skattelagstiftningen. Jag kan dela Anne Wibbles uppfattning att det vore önskvärt med särbeskattning även på förmögenhetsområdet, men jag har faktiskt

ansvar också för att vi, om vi gör en sådan reform, inte skapar andra problem inom förmögenhetsskattelagstiftningen.

Vi har inlett en översyn av denna fråga i departementet, men jag anser att vi bör driva den översynen parallellt med det arbete som pågår i inkomstskatteutredningen, så att vi kan hålla någorlunda samma takt när vi genomför de olika reformerna.

Såvitt jag kan bedöma, borde vi därför, om vi når positiva resultat här, kunna genomföra förändringar av förmögenhetsbeskattningen samtidigt som vi genomför förändringar av inkomstbeskattningen.

Anf. 42 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tycker att finansministern kunde gå litet raskare fram. Han har ju, som han säger, ett helt departement för att se över olika frågor om skattesatser och annat.

Det finns, som jag förstår det, inte något sakligt skäl till att just denna fråga skulle vara svårare att lösa än många andra, om den verkliga viljan funnes. Det är det jag beklagar, att det förefaller inte finnas något riktigt intresse hos finansministern att lösa frågan om den sambeskattnings som fortfarande finns kvar. Man har ju löst frågan om sambeskattnings av inkomster från kapital, och jag tycker då att det är mycket ologiskt att ha kvar sambeskattnings av själva kapitalet.

Jag tolkar läget så att om finansministern verkligen ville, skulle han kunna lägga fram ett konkret förslag utan att avvakta andra utredningsresultat.

Anf. 43 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Anne Wibble råkade påminna åhörarna om att vi har avskaffat sambeskattnings av kapitalinkomster. Vem lade fram det förslaget, Anne Wibble? Var det den gentemot särbeskattnings så högst fientligt inställda Kjell-Olof Feldt? Ja, det var det faktiskt. Ni hade sex år på er i regeringsställning att åstadkomma det. Ni klarade det inte. Vi har gjort det.

I och för sig får man ju i politiken påstå allting om sina motståndare – det tillhör spelets regler. Men tillvita mig icke några fördomar vad gäller jämställdhet mellan könen, Anne Wibble!

Om jag vill ta litet tid på mig i den här frågan, är det inte av det skälet att jag vill bibehålla någon diskriminering av någotdera av könen. Det har inte med den här saken att göra alls. Kan vi vara överens om det?

Anf. 44 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag skall gärna ge finansministern en eloge för att han har avskaffat sambeskattnings av inkomster av kapital. Vad jag däremot tycker är konstigt är att han inte tar steget fullt ut och också avskaffar sambeskattnings av innehavet, själva kapitalet.

Som jag ser det, är detta en viktig princip, och det gläder mig att höra att finansministern är anhängare av jämställdhet mellan kvinnor och män. Då tycker jag att han kunde visa upp denna sin uppfattning genom att genomföra en viktig principiell åtgärd som har stor betydelse för den faktiska jämställdheten mellan kvinnor och män.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 45 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Lennart Pettersson har frågat mig om regeringen är ense med riksbankschefen om att man skall gå vidare på kapitalliberaliseringsområdet med sikte på en fullständig avveckling av valutaregleringen.

Då frågan om regeringens inställning till valutaregleringen även innehåller ett implicit påstående om riksbanksledningens inställning vill jag klargöra följande. Regeringen och riksbanken har i olika sammanhang uttalat att en fortsatt liberalisering av den svenska valutaregleringen skall ske. Från båda håll har emellertid också klargjorts att de delar av valutaregleringen som är av central betydelse för en framgångsrik penning- och valutapolitik bör bibehållas. Hit hör huvudsakligen olika former av räntebärande placeringar, eftersom de är särskilt känsliga för förväntningar om ränte- och växelkursutvecklingen. Någon oenighet mellan regeringen och riksbanken råder sålunda inte i denna fråga.

Anf. 46 LENNART PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. Jag har ställt min fråga därför att det bör skapas klarhet i var gränserna går för den liberalisering av valutaregleringen som nu äger rum.

Hittillsvarande beslut av riksbanken ligger i och för sig inom ramen för vad riksdagen beslutade våren 1986. Men det verkar som om man på många håll har fått den uppfattningen att riksbankschefen syftar till ett mer eller mindre fullständigt uppgivande av valutaregleringen och att det bara är en fråga om tid innan detta också inträffar.

Vissa gränser har dock i alla fall dragits upp av finansutskottet och riksdagen. Enligt min uppfattning bör dessa också ligga fast i fortsättningen. Det gäller bl. a. regleringen av kortfristiga kapitalrörelser över gränserna, vilket finansministern också pekade på i sitt svar.

När det gäller frisläppandet av köp av utländska aktier – som riksbanken i och för sig har mandat att genomföra – kan man fråga sig hur långt det är klokt av riksbanken att gå. En fullständig frihet på detta område innebär exempelvis att den svenska omsättningsskatten på aktier måste slopas. Den inbringar för närvarande 3 miljarder kronor per år till statskassan.

Att ha kvar valutaregleringen på vissa områden är alltså inte detsamma som att ha kvar en reglering av ren klåfingrighet och för dess egen skull. Det gäller att värna om ett visst mått av oberoende i den ekonomiska politiken i en alltmer internationaliserad värld. Det gäller också att i rimlig utsträckning ha kvar ett instrument som hjälper oss att föra en mera rättvis fördelningspolitik i Sverige än man gör på andra håll i Västeuropa. Att släppa kapitalet helt fritt minskar helt klart våra möjligheter på detta område.

Fru talman! Jag är naturligtvis medveten om att vi kan komma in i hårda förhandlingar med EG i denna fråga. Vi kanske också tvingas att ge upp våra ambitioner. Det finns ingen anledning att gå händelserna i förväg.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om avvecklingen av
valutaregleringen*

Om villkoren för statsbidrag till förskolor

Anf. 47 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att föreslå regler så att föräldrar till "deltidsbarn" inte diskrimineras i förhållande till dem som har sina barn på dagis under heltid.

De nya statsbidragsregler som gäller fr. o. m. den 1 januari 1988 (SFS 1987:860) innebär bl. a. att bidrag med 445 000 kr. lämnas för varje femtontal barn som är inskrivna i daghem. Daghemmet skall vara öppet minst 8 timmar per dag. Ingenting hindrar att såväl s. k. heltidsbarn som deltidsbarn skrivs in på daghemmet. Deltidsbarn diskrimineras således inte genom de nya statsbidragsbestämmelserna.

Jag vill tillägga att det i daghemmet måste finnas barn som är inskrivna på heltid. Kommunen eller det alternativa daghemmet kan således inte erhålla statsbidrag för daghemsverksamhet om man på förmiddagen tar emot en deltidsgrupp och på eftermiddagen en annan deltidsgrupp. I sådana fall utgår i stället det statsbidrag som är avsett för deltidsgrupper.

Anf. 48 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Det är positivt att statsrådet säger att man även framöver kommer att tillåta både heltids- och deltidsbarn. Problemet är bara att de nya bestämmelserna har skapat en stor osäkerhet i många kommuner, eftersom man inte vet vad tillämpningsbestämmelserna innebär. Hur stor skall proportionen vara mellan dem som är på dagis på heltid resp. på halvtid?

Med tanke på att denna fråga har aktualiserats här i kammaren har man i Skåne gjort intervjuer på ett antal socialförvaltningar. Tjänstemännen har då sagt att de tills vidare ligger lågt vad gäller deltidsbarnen, eftersom de inte vet vilka regler som gäller. Min fråga till statsrådet är nu: Hur många procent av barnen på ett daghem skall framöver vara heltidsbarn, och kommer det att finnas en föreskrift om detta? En sådan skulle vara värdefull. I detta sammanhang drabbas ju inte bara kommunernas planering – det får vi väl acceptera – utan framför allt föräldrarna.

I Malmö finns en privat förskola, där man tidigare haft 24 barn på deltid. Nu tvingas man på denna förskola helt ändra sin verksamhet, och man har där i desperation beslutat att man skall ha bara tolv barn på heltid. Man känner stor osäkerhet om hur de nya bestämmelserna skall tillämpas.

Min fråga till statsrådet, som jag verkligen hoppas att han skall svara på, är alltså: Hur skall proportionen vara framöver på daghemmen mellan de barn som vistas där på heltid resp. de som vistas där på halvtid?

Anf. 49 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Ett av de problem som vi har velat angripa med det nya statsbidraget är att det verkar i den riktningen att heltidsbarnen fått en mycket dominerande plats på daghemmen. Där finns genomsnittligt 81 % heltidsbarn och 19 % deltidsbarn. I en rad kommuner har det gått så långt att man helt enkelt inte tagit emot deltidsbarn. Ett av syftena med det nya statsbidragssystemet är att öppna daghemmen för deltidsbarn. Det nya systemet har alltså en inriktning rakt motsatt den som Sten Andersson i

Malmö beskriver och som bygger på ett missförstånd.

Jag vill mycket ogärna fastställa en viss andel heltidsbarn. Innan vi införde det nya systemet hade vi en 2/3-regel, som förorsakade mycket av diskussioner och – låg mig säga det – också manipulationer, som syftade till utverkande av bästa möjliga statsbidrag.

Om vi utgår ifrån föräldrarnas verkliga behov av barnomsorg, finner vi att en mycket stor grupp av föräldrar efterfrågar barnomsorg på heltid. I dag förvärvsarbetar ju 82–84 % av småbarnsmammorna, och kanske mer än hälften av dem har heltidsarbete. I praktiken föreligger alltså otvetydigt ett stort behov av heltidsplatser. Detta bör leda till att daghemmen baserar sin verksamhet på de faktiskt föreliggande behoven och är fria att dimensionera antalet heltids- och deltidspatser efter föreliggande behov. En utgångspunkt för statsbidragssystemet har dock, för undvikande av manipulationer med detta, varit att daghemmen också skall ta emot heltidsbarn, alltså både heltidsbarn och deltidspatser.

Anf. 50 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Huruvida vissa kommuner tidigare har manipulerat bestämmelserna bör bli en fråga mellan de kommunerna och statsrådet. Det behöver vi inte diskutera här i kammaren.

Låt mig ställa en konkret fråga. Kommer det i det nya systemet att accepteras att man på ett daghem som i dag har 24 deltidspatser inrättar 2 heltidspatser och låter de resterande 20 vara deltidspatser?

Anf. 51 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Problemet med det exempel som Sten Andersson i Malmö nämner ligger egentligen längre tillbaka i tiden. I det fall som har beskrivits i tidningsartiklar och som det också hänvisas till i frågan har man ju fört samman två deltidsgupper till ett daghem. Man har då fått statsbidrag för barn som är på daghem på deltid i stället för att utnyttja det statsbidrag som egentligen var avsatt för deltidsgupper. Problemet ligger således längre tillbaka i tiden.

Det viktiga nu är att alla daghem utformar sammansättningen när det gäller barnen efter de behov som föräldrarna har. Vi har då ställt upp ett servicekriterium som innebär att daghemmen även skall ta emot barn på heltid just för att undvika att man utnyttjar statsbidrag till daghem för verksamhet som egentligen innebär att det är fråga om deltidsgupper. För deltidsgupperna finns det nämligen möjlighet att utnyttja ett särskilt statsbidrag.

Anf. 52 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag har i alla fall nått en viss framgång i denna debatt då statsrådet säger att man nu skall ta hänsyn till föräldrarnas önskemål. Vi är inte vana vid dessa tongångar från statsrådet och hans kolleger.

Jag skall ta upp ett annat exempel. Det finns säkert daghem där man har haft 20 barn på halvtid, och vi kan då glömma exemplet från Malmö. Nu framöver kommer man att ändra på detta så att man får två barn på heltid och 16 på deltid. Om det finns sådana exempel på daghem, och det finns det

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om övergången från
tjänsten som generaldi-
rektör för statens pris-
och kartellnämnd till
annan anställning*

säkert i många kommuner runt om i Sverige, kommer de då att kunna fungera inom det nya systemet, och kommer de att få behålla ersättningarna från staten? Det är inte bara jag som ställer denna fråga i dag. Det är tydligen många planerare runt om i kommunerna som tycker att det är mycket olyckligt att de tillämpningsbestämmelser som egentligen skall träda i kraft den 1 januari 1988 ännu är okända.

Anf. 53 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Fru talman! Propositionen är ganska klar när det gäller inriktningen av daghemsverksamheten – daghemmen skall kunna ta emot barn på både hel- och deltid. Förordningen som kom ut tidigt i höstas, i augusti, ger ytterligare upplysning om detta. Jag kan hålla med om att socialstyrelsens anvisningar borde ha kommit ut, och jag tror att de är på väg ut just nu.

I sak är läget sådant att ett daghem får en stor klumpsumma per 15 barn. I gengäld ställer samhället vissa krav på service på daghemmen. Det ena kravet är att daghemmen skall vara öppna åtta timmar per dag. Det andra kravet är att daghemmen skall ta emot barn på både hel- och deltid. Jag vill försöka undvika att byråkratisera detta genom att nämna antalet barn. Ta det i stället som en öppenhet för att ta emot barn efter den behovssituation som faktiskt föreligger när det gäller det enskilda fallet och den kö som finns till barnomsorgen. Men det skall finnas möjligheter för barn att vara på daghemmen antingen på hel- eller deltid.

Anf. 54 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Även jag kan drabbas av ett anfall av välvilja. Jag noterar nu att det i stort sett ankommer på kommunerna själva att planera sammansättningen av daghemmen. Skulle det visa sig att man på något daghem fick för få barn på heltid och en procentuellt sett för stor andel med barn på deltid, kommer inte denna proposition och de nya bestämmelserna att vara något hinder i vägen. Jag tror faktiskt att många tjänstemän runt om i Sverige som sysslar med dessa frågor känner sig lättade. Skulle det sedan visa sig att det som statsrådet har sagt här i dag inte stämmer med verkligheten återkommer jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

**12 § Svar på fråga 1987/88:154 om övergången från tjänsten som
generaldirektör för statens pris- och kartellnämnd till annan anställning**

Anf. 55 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Fru talman! Anne Wibble har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder för att begränsa den ytterligare tid som förflyter innan chefen för statens pris- och kartellnämnd (SPK) lämnar nämnden.

Låt mig först konstatera att de uppgifter av hemlig natur som en person i ledande ställning eller i övrigt på grund av anställning eller uppdrag hos en myndighet fått kännedom om är skyddade i den utsträckning som föreskrivs enligt sekretesslagen (1980:100). Enligt 8 kap. 6 § i den lagen och 2 §

sekretessförordningen (1980:657) gäller sekretess till skydd bl. a. för uppgifter om enskilda affärs- eller driftförhållanden i verksamhet som består i utredning, prisreglering och tillsyn som handhas av statens pris- och kartellnämnd.

Sekretessen innebär förbud för personen i fråga mot att skriftligen eller muntligen eller på annat sätt röja en skyddad uppgift. Enligt 1 kap. 4 § sekretesslagen får en sådan uppgift "inte heller i övrigt utnyttjas utanför den verksamhet i vilken sekretess gäller". Av 1 kap. 6 § samma lag framgår att sekretesskyddet består även sedan vederbörande har lämnat verksamheten. Detta kan t. ex. gälla vid pensionsavgång eller vid övergång till annan allmän eller enskild tjänst. Brott mot lagens bestämmelser kan beivras med stöd av 20 kap. 3 § brottsbalken.

Anne Wibble kritiserar i sin fråga det förhållandet att generaldirektören för SPK kvarstår i tjänsten även efter det att han beslutat övergå till annan verksamhet.

Det kan inte uteslutas att kontakterna mellan SPK och enskilda företag i känsliga ekonomiska frågor kan påverkas negativt av att generaldirektören avser att övergå till den verksamhet som det nu är fråga om. Detta skulle kunna hindra SPK från att bedriva en effektiv pris- och konkurrensövervakning. Jag har emellertid ansett det angeläget att generaldirektören haft möjlighet att slutföra vissa uppgifter, bl. a. med anledning av en nyligen avslutad översyn av nämndens organisation. Generaldirektören har för egen del förklarat att han önskar bli entledigad från sin befattning så snart som möjligt. Regeringen har mot denna bakgrund beslutat entlediga generaldirektören vid utgången av november månad.

Anf. 56 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag vet att Lars Hillbom själv har ansett tidpunkten för arbetsbytet en aning olycklig. Det är bra att skiftet sker med utgången av november i stället för januari. Frågan har litet större relevans än vad den kan synas ha. Statsrådets svar ger uttryck för en viss känsla för det. Det handlar nämligen i sin förlängning om förtroendet mellan företag och myndigheter. Det pågår, som alla vet, ett ständigt och ganska omfattande informationsutbyte mellan enskilda företag eller grupper av företag och olika myndigheter, kanske i särskilt hög grad med SPK. Generaldirektörens ställning är då ganska känslig. Speciellt mycket information har varit aktuell i samband med arbetet med livsmedelsutredningen. Det måste finnas ett starkt förtroende för att den information som hanteras hanteras på rätt sätt. Särskilt mycket information är för närvarande aktuell på SPK, i samband med avvecklingen av prisstoppet. Då måste SPK enligt regeringens direktiv försöka få s. k. frivilliga utfästelser från företagen. I verkligheten handlar det om utfästelser från grupper av företag, branschföreningar och liknande. Det kan inom parentes konstateras att bestämmelserna fungerar närmast som en uppmaning till företagen att avstå från konkurrens och i stället bilda kartell.

I diskussionen om att få fram dessa utfästelser i den allmänna verksamheten på SPK måste med nödvändighet generaldirektören samla på sig en mängd informationer om olika känsliga ekonomiska förhållanden på företa-

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

Meddelande om interpellationssvar

Om åtgärder för att förhindra att familjer splittras på grund av utvisningsbeslut

gen. Många av dessa företag är konkurrenter till KF, dit generaldirektören skall flytta, och andra kan vilja bli leverantörer. Jag tycker att det är alldeles självklart och naturligt att dessa företag har givit uttryck för oro för en situation som kan uppstå när man vet att generaldirektören skall skifta arbete. Det gläder mig att statsrådet Johansson åtminstone delvis tycker detsamma.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Meddelande om svar på interpellationerna 1987/88:71, 74 och 100

Anf. 57 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Kenth Skårvik har ställt en interpellation om flyktingbarnens situation, Görel Thurdin en interpellation om ökad information om mänskliga fri- och rättigheter samt Alf Svensson en interpellation om de svenska ambassadernas roll vid prövningen av flyktingärenden.

Svaren på dessa interpellationer kommer av skilda tidsskäl att lämnas först den 14 december.

14 § Svar på fråga 1987/88:166 om åtgärder för att förhindra att familjer splittras på grund av utvisningsbeslut

Anf. 58 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Maria Leissner har frågat mig om vad jag avser att göra för att förhindra att familjer splittras på grund av utvisningsbeslut.

En självklar utgångspunkt vid tillämpningen av utlänningslagstiftningen är att familjer inte skall splittras. Maria Leissner utgår i sin frågeställning från att svensk flyktingpolitik skall vara generös. Detta ger mig anledning till påpekandet att de som bedöms vara flyktingar inte utvisas.

När det gäller utvisning på grund av brott skall domstolen vid övervägandet om utvisning bl. a. ta hänsyn till utlännings levnads- och familjeförhållanden. Vid grova brott kan denna prövning resultera i att beslut om utvisning meddelas trots att den dömde har barn i Sverige. I dessa fall anser jag att möjligheter till utvisning måste finnas kvar.

I ärenden angående tillstånd att vistas i Sverige kan den av Maria Leissner aktualiserade frågan komma upp när föräldrarna till ett barn inte längre lever tillsammans. I dessa ärenden gäller som huvudregel att mannen/fadern får stanna i Sverige även om förhållandet till barnets moder upphört.

I vissa fall kan mannen ändå vägras tillstånd att vistas här. Det sker exempelvis när mannen visat sig inte vilja ha någon kontakt med barnet, när han inte utnyttjar sin umgängesrätt eller om han vid utnyttjandet av umgängesrätten grovt missköter denna. Jag finner inte anledning att ändra denna praxis.

Anf. 59 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret. Jag noterar utgångspunkten att utlänningslagstiftningens syfte är att familjer inte skall splittras. Men det är inte alltid lätt att vara utländsk pappa. Jag skulle vilja berätta om två fall där fäder har blivit berövade sina barn genom beslut av svenska myndigheter.

Det ena gäller en 23-årig jugoslav som har varit gift med en svenska. Deras barn är nu ett och ett halvt år. I och med skilsmässan berövades pappan sitt uppehållstillstånd. I motiveringen till beslutet står det att han "har som skäl för att få stanna i Sverige anført att han har anknytning hit genom maka och barn som bor här". Därefter sägs att hans "anknytning hit är inte tillräcklig för att han skall få stanna här". Inga skäl i övrigt är redovisade. Regeringen har sedan avslagit överklagandet.

En annan utvisad pappa med utländskt medborgarskap och svenskt barn försökte efter utvisningen från sitt hemland utverka besöksvisum för att delta i domstolsförhandlingarna om umgängesrätt. Han fick avslag. Domstolen gav honom sedan inte umgängesrätt, med motiveringen att han inte kunde komma hit. Han ansökte därefter om besöksvisum för att hälsa på barnet, men blev nekad detta med motiveringen att han inte hade någon umgängesrätt. Så avskaffas en pappa.

Dessa två barns rätt till sina fäder har upphävts genom administrativa beslut, sanktionerade av den svenska regeringen. Fallen talar egentligen för sig själva, men jag skulle framför allt vilja ta upp just barnens rätt.

Barnen har också mänskliga rättigheter, och en grundläggande mänsklig rättighet för barn är att kunna träffa sin pappa om han är i livet.

Jag skulle därför vilja fråga invandrarministern: Vilken lagregel är det som säger att minderåriga barn inte utgör tillräcklig anknytning för att få stanna i Sverige? Eller finns det någon annan lag som tar över och upphäver barnens rätt till sin far? Under vilka omständigheter är det annars lagligt att göra barn faderlösa och fäder barnlösa?

Anf. 60 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Maria Leissner försöker att diskutera ett enskilt fall. Självfallet är Maria Leissner medveten om att jag inte har möjlighet att här diskutera de enskilda fallen.

Av mitt svar framgår den generella bedömningen, att fadern skall ha möjlighet att vistas i landet på grund av anknytning till barnen. Jag har angivit vissa undantagsfall när utvisning ändå kan ske. Jag kan inte bedöma om dessa undantagsfall är tillämpliga beträffande de enskilda ärenden som Maria Leissner här tar upp, och jag har inte heller någon anledning att försöka göra en sådan bedömning.

Ärenden som gäller besöksvisering avgörs som bekant av invandrarverket. Det förefaller mig egendomligt om någon skulle ha vägrats besöksvisering för att delta i domstolsförhandling. Men inte heller i detta fall kan jag gå in på vad som möjligen kan ha förevarit och vilka skäl som kan ha funnits till att någon har förvägrats en sådan visering.

Anf. 61 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag har inte frågat hur man har bedömt ett enskilt fall, utan jag har ställt en principiell fråga.

Jag frågade invandrarministern enligt vilka lagregler eller under vilka omständigheter som det enligt svensk lagstiftning är möjligt att hindra barn från att träffa sina fäder. I svaret säger invandrarministern att detta kan ske. Det finns en gummiparagraf som gör det möjligt för invandrarverket att bedöma om mannen inte vill ha någon kontakt med barnen.

Jag tror att det är just detta som har missbrukats i det här fallet. Jag tar Georg Anderssons uttalande till intäkt för att han kommer att se till att denna paragraf antingen avskaffas eller att den fortsättningsvis inte missbrukas.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1987/88:170 om förbättrade rekommendationer för medicindosering

Anf. 62 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Ylva Annerstedt har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att få till stånd doseringsrekommendationer som bättre överensstämmer med patienternas vikt och ålder.

Detta är en fråga som diskuteras inom socialstyrelsens läkemedelsavdelning och som är aktuell för varje nytt läkemedel.

Hur patienterna påverkas av ett läkemedel har främst med ärftlighet att göra. Patienternas ålder kan dock ha en viss betydelse. Vid behandling av patienter görs ofta en individuell doseringsrekommendation.

Socialstyrelsen följer biverkningsrapporteringen noga. Det är mycket ovanligt att en biverkning beror på angiven dosering. Skulle detta inträffa går socialstyrelsen genast in och gör en efterkontroll.

Jag har inte för avsikt att vidta åtgärder i denna fråga.

Anf. 63 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Först ett tack till socialministern för svaret, som jag dock tycker var väldigt negativt med tanke på att det faktiskt finns allvar bakom denna fråga. Bakgrunden är ju den mängd feldoseringar och andra negativa konsekvenser som faktiskt blir resultatet när utgångspunkten för dosering av medicin är en 25-årig man på 70 kg och doseringen sedan i många fall inte alls stämmer med patientens vikt och ålder.

Som jag skriver i min fråga är det framför allt äldre kvinnor som drabbas. Kvinnorna lever längre än männen, och på äldre dagar ordineras de kanske en mängd mediciner. Många av dessa mediciner får naturligtvis orimliga biverkningar när de ges till en patient som väger 45–50 kg i stället för 70 kg. En effekt av överdoseringen kan vara att patienten blir omtöcknad, inte orkar någonting alls och blir liggande där, medicinförgiftad. En annan effekt som inte heller är så ovanlig är att barnen som kommer på besök tycker att mamma är slö och omtöcknad och därför uppmanar henne att inte ta denna starka medicin, eftersom hon blir trött och orkeslös. Det tycker ju mamma

också; varför hon slutar att ta medicinen och blir pigg och vaken. Men vad som då händer är ju att patienten också får klara sig utan den läkande effekt som medicinen var avsedd att ha.

Det här kan man mycket väl undvika genom att socialstyrelsen får i uppdrag att initiera test som skall ge läkarna doseringsrekommendationer som inte bara grundas på en minoritet i samhället, nämligen 25-åriga män som väger 70 kg.

Varför anser inte socialministern att de missförhållanden som jag har redovisat är tillräckligt allvarliga för att man skall vidta åtgärder?

Anf. 64 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Jag tycker inte att jag har givit ett negativt svar. Mitt svar visar att socialstyrelsens läkemedelsavdelning följer vad som händer på det här området. Jag anger också i svaret att det inte är åldern som är avgörande utan att man ofta utfärdar en individuell doseringsrekommendation. Socialstyrelsens läkemedelsavdelning framhåller – även jag tycker att det ligger mycket i det – att det är en etisk fråga om man skall testa medicin på äldre människor. Jag anser att mitt svar uttrycker just allvaret, nämligen att socialstyrelsen griper in i de här frågorna, om det är nödvändigt.

Anf. 65 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Socialministerns andra inlägg var betydligt mer positivt. Det är alldeles uppenbart att kunskaperna på t. ex. lungvårdsklinikerna ute i landet inte är tillräckliga när det gäller effekterna på äldre människor av vissa mediciner i nu rekommenderade doseringar. Det gäller så viktiga mediciner som hjärtmedicin, insulin och lugnande medel. Den mest framstående auktoriteten på området, Anna Bexell i Lund, har visat att problemen när det gäller doseringen för äldre människor är mycket allvarliga och att man borde ta initiativ som bättre uppmärksammar dessa problem. Om det är det som socialstyrelsen också ägnat sig åt, då är tydligen ändå en viss uppmärksamhet riktad på frågan. Jag menar att det då är ett informationsproblem, som kanske också socialministern borde ta tag i.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1987/88:171 om invandrarkvinnors rätt till kvinnliga tolkar vid läkarbesök

Anf. 66 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Ulla Orring har frågat invandrarminister Georg Andersson om han avser att vidta åtgärder i fråga om invandrarkvinnors rätt till kvinnliga tolkar vid läkarbesök. Arbetet inom regeringskansliet är så organiserat att det ankommer på mig att svara på fråga som gäller hälso- och sjukvård.

Jag anser, liksom Ulla Orring, att det är viktigt att invandrarkvinnor får hjälp med tolkning vid läkarbesök och att det är bra om det finns kvinnliga tolkar särskilt vid gynekologbesök.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om invandrarkvinnors
rätt till kvinnliga tolkar
vid läkarbesök*

Den allmänna sjukvårdssättningen till sjukvårdshuvudmännen beräknas till 10 669 milj. kr. för år 1988. Det är huvudmännens sak att tillse att alla invånare har tillgång till en god hälso- och sjukvård och att därvid göra en avvägning av hur resurserna skall användas.

När det gäller påståendet att invandrarna inte skulle ha kunskap om möjligheten att få tolkhjälp vill jag meddela följande. Redan vid de mottagningsförläggningar som statens invandrarverk har hand om får flyktingarna en första hälsoundersäkning i Sverige, och då anlitas tolkar. Dessutom var sjukvården bland de första instanserna där tolkar engagerades redan för ett tjugotal år sedan. I många fall finns tolkförmedlingsavtal med den kommunala tolkförmedlingen.

I Norden gäller nu den nordiska språkkonventionen, som är en rekommendation till myndigheterna – både de statliga, kommunala och landstingskommunala – att skaffa tolkar när de har att göra med nordbor som inte klarar sig på landets språk.

Självfallet har invandringen av nya grupper från mera avlägsna delar av världen inneburit en efterfrågan på tolkar på språk som är sällsynta i Sverige. Jag är övertygad om att hälso- och sjukvården är mycket medveten om att också de nya språkgruppernas tolkproblem behöver lösas. Tillgången på kvinnliga tolkar på de nya språken är emellertid ett problem. Som exempel kan nämnas att inom den iranska gruppen ca 95 % av tolkarna är män.

Jag delar Ulla Orrings uppfattning att det är angeläget att tolkservice kan ges våra invandrare inom sjukvården. Jag tror emellertid att landstingen på alla sätt försöker att tillgodose dessa önskemål men att det kan stöta på svårigheter på grund av bl. a. tillgången på tolkar och kanske främst kvinnliga tolkar på vissa språk.

Anf. 67 ULLA ORRING (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, som jag tycker är väldigt positivt. Statsrådet har ju insett behovet av att denna hjälp finns. Men det är både rätt och fel i svaret.

Som vi alla känner till är det så att de flesta invandrare och flyktingar som kommer till Sverige varken talar eller förstår svenska språket, vilket självfallet är ett svårt handikapp.

Vi har en sjukvårdslag om allas rätt till en god och fungerande sjukvård. Ur jämställdhetssynpunkt – särskilt för invandrarkvinnorna – finns här en hel del att anmärka på. Den fungerar inte som avsett. Kvinnorna har trots allt svårt att få kontakt med vården. Att invandrarkvinnorna saknar kunskap om att de kan få tolkservice är väl belagt. Sjukvårdspersonalen å sin sida känner inte heller till att man kan använda tolkservice. Tillgången på tolkar är mycket ojämnt fördelad över landet.

Men den stora stötestenen är att landstingen inte satsar resurser. De har dessutom ingen ersättning från staten, som kommunerna har för samma service. Föreligger det ändå inte en miss från invandrarverkets sida, när man tydligt förbisett detta speciella behov?

Vid besök på gynekologmottagningar upplevs det särskilt förnedrande för kvinnorna att inte kunna kommunicera med sjukvårdspersonalen i så känsliga frågor. Jag anser att kvinnliga gynekologer och kvinnliga tolkar

borde vara en rättighet särskilt för invandrarkvinnorna – och jag förmodar att statsrådet instämmer.

Ämnar statsrådet se över de statliga bidragen till landstingen för hela tolkverksamheten och öka satsningen på information till landstingspersonal om förhållandena men även satsa på utbildning av tolkar?

Anf. 68 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! När det gäller statsbidragen till landstingens verksamhet har det alldeles nyss träffats en tvåårig överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet, och det förslaget ligger nu i form av en proposition på riksdagens bord för behandling. Det är alltså ingen detaljstyrning av vad bidragen skall användas till, även om det finns en viss inriktning på förebyggande hälsovård, öppnare vårdformer osv. Dessa statsbidrag, som kraftigt har ökats för kommande år, har landstingen möjlighet att använda också till tolkservice.

Jag kan förstå och hålla med Ulla Orring om att detta i mycket är ett informationsproblem när det gäller kvinnorna. Där får vi väl tillsammans på olika sätt försöka hjälpa till, så att informationen om möjligheterna för invandrarna, speciellt kvinnorna, når ut till dem.

Anf. 69 ULLA ORRING (fp):

Fru talman! Det är riktigt som statsrådet säger, att det har träffats ett nytt avtal med landstingen, men det finns många hål för landstingen att fylla igen med andra uppgifter. Detta är inget speciellt prioriterat område, och därför tycker jag att det vore mycket värdefullt om statsrådet ville särskilt ta upp med Landstingsförbundet och sjukvårdshuvudmännen att de bör se till att det finns kvinnliga tolkar ute i kommunerna. Det är ett svårt problem, och eftersom det inte finns några särskilt avsatta pengar är det inte ett prioriterat område.

Sedan tycker jag det finns möjligheter att gå vidare genom olika projekt. Ett sådant projekt har vi i en av våra vårdcentraler i Umeå, där man har anställt en iranska speciellt för detta ändamål. Jag skulle vilja se att det kom flera sådana projektmedel för att pröva en ny form av verksamhet med tolkservice.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1987/88:151 om strukturomvandlingen vid SSAB i Luleå

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Sten-Ove Sundström har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att underlätta förhandlingarna om åtgärdsprogrammet för de anställda vid SSAB i Luleå, särskilt vad gäller frågan om s. k. 58,3-års pensioneringar.

I slutet av 1970- och i början av 1980-talet ökade antalet 58,3-års pensioneringar mycket snabbt. Detta kunde ske genom att lokala parter träffade avtal

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

Om strukturomvandlingen vid SSAB i Luleå

om avsteg från anställningsskyddslagens (1982:80) turordningsregler. Sådana avtal strider mot syftet med den lagen och främjandelagen (1974:13). Avsikten med dessa lagar är bl. a. att värna om den äldre arbetskraften. Dessutom innebär dessa förtida pensioneringar en betydande övervältring av kostnader från företagen till arbetslöshetskassorna och det allmänna pensionssystemet.

För att motverka denna utveckling beslöt riksdagen 1984 om vissa ändringar i anställningsskyddslagen och främjandelagen. Om uppsägningar av arbetstagare som är äldre än 57,5 år förutsätter avsteg från turordningsreglerna, skall de enligt de ändrade reglerna i anställningsskyddslagen prövas av central arbetstagarorganisation.

Uppsägningarna får inte verkställas mot organisationens vilja. Ändringarna i främjandelagen innebär att arbetsgivaren inte får vidta sådana uppsägningar utan AMS styrelses medgivande.

Frågan om avsteg från anställningsskyddslagens turordningsregler vid SSAB i Luleå behandlas för närvarande av AMS och av AMS styrelse.

Detta att ett stort antal personer varje år lämnar sina arbeten för att pensioneras i förtid är ett allvarligt problem i vårt arbetsliv. De flesta gör det av medicinska skäl, men många gör det av arbetsmarknadsskäl.

Min principiella uppfattning är att vi bättre bör ta till vara de äldres erfarenheter och arbetsförmåga på den svenska arbetsmarknaden och undvika s. k. äldreavgångar så långt som det är möjligt.

Arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna har här tillsammans med arbetsgivarna och de fackliga organisationerna en viktig uppgift att fylla.

Jag vill försäkra Sten-Ove Sundström att jag mycket noga tänker följa det problem som hans fråga gäller.

Anf. 71 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Låt mig först säga att jag instämmer i vad som sägs i den del av svaret som handlar om statsrådets principiella uppfattning, nämligen att vi bättre bör ta till vara de äldres erfarenheter. När det gäller det exempel som jag tar upp i min fråga – det handlar alltså om det som pågår inom SSAB i Luleå – vill jag framhålla att detsamma lika gärna kunde gälla de arbetare som står inför avskedshot till följd av strukturförändringar i gruvorna i malmfälten samt förändringarna vid ASSI i Karlsborg. Det är naturligtvis viktigt att de här 58,3-årspensioneringarna inte ständigt sätts i system vid strukturförändringar.

Sedan tror jag att det måste vara en betydligt mjukare ordning i ett län som Norrbotten, där förhållandena på arbetsmarknaden är speciellt dåliga. Jämfört med riksgenomsnittet är arbetslösheten dubbelt så hög i Norrbotten, och där sker även stora strukturförändringar inom industrin. Om man inte har en mjukare ordning där, kommer den vanliga turordningen att gälla. Många av de 3 500 anställda i basindustrierna som skall bort i samband med strukturförändringarna under de närmaste åren kommer alltså att vara ungdomar. På det sättet får vi en snedfördelning genom att ungdomarna i länet tvingas flytta söderut. Vi får alltså en skev åldersstruktur inom industrin i Norrbotten. Det här kan således slå åt motsatt håll – jämfört med hur man

från början hade tänkt sig dessa förändringar. Då kommer AMS att betraktas på samma sätt som man i Norrbotten i slutet av 60-talet betraktade denna myndighet, nämligen som en enda jättelik resebyrå – AMS kommer alltså att uppfattas så att alla måste söderut.

I ett län där utvecklingen tvingar ungdomarna att söka arbete på annat håll kan det bli väldigt jobbigt att klara situationen. Jag vill här bara säga att jag naturligtvis är nöjd med vad som står i slutet av svaret, där statsrådet säger att hon noga kommer att följa de problem som frågan gäller. Jag föreställer mig att det som då åsyftas är speciellt de situationer som de tre basindustrierna i Norrbotten just nu befinner sig i.

Jag hoppas således att vi inte skall få en snedvriden arbetsmarknad, där man bromsar hårt när det gäller 58,3-årspensioneringarna. Det skulle ju innebära att det blir ungdomarna som tvingas sluta först och flytta söderut.

Anf. 72 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Tanken med denna ordning är att arbetsorganisationens sammansättning skall vara i princip densamma efter en strukturomvandling som före. När det gäller dessa orter har synsättet och handläggningen inneburit ett avsteg, och därmed har övergången där gjorts mjukare än vad som sägs i gällande princip. Förhandlingarna pågår, som jag sade i svaret, och fram till dess att de är helt avslutade kommer jag att följa utvecklingen.

Anf. 73 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Det gläder mig att arbetsmarknadsministern kommer att följa utvecklingen, eftersom det krävs en speciellt noggrann bevakning i ett län som Norrbotten, som har en så hög arbetslöshet jämfört med riksgenomsnittet. Jag hoppas att uppföljningen innebär att ungdomar inte ständigt skall avskedas vid strukturomvandlingar och att det blir ett mjukare synsätt på just 58,3-pensioneringarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1987/88:167 om bättre tillvaratagande av kvinnors kompetens inom den offentliga sektorn

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Karin Ahrland har frågat mig vad jag är beredd att göra för att uppmuntra nytänkande och ta till vara kunnandet inom de områden där kvinnors kompetens finns.

Liksom Karin Ahrland anser jag att det är väsentligt med nytänkande och att både kvinnors och mäns kompetens tas till vara. Detta måste självfallet gälla inom alla verksamhetsområden, offentliga lika väl som privata. Organisations- och ledningsfrågor på den enskilda arbetsplatsen är i dessa sammanhang viktigare än huvudmannaskapsfrågor.

Jag anser inte att kvinnors kompetens och kunnande tas till vara i mindre utsträckning i den offentliga sektorn än inom andra delar av arbetslivet. Det är däremot ett allvarligt problem att kvinnors erfarenheter och värderingar i

så liten utsträckning får påverka arbetet inte minst inom för kvinnor otraditionella verksamhetsområden. Detta förhållande har ägnats stor uppmärksamhet i den projektverksamhet som bedrivs av arbetsmarknadsdepartementet och som syftar till att förbättra kvinnornas villkor på arbetsmarknaden.

Inom den offentliga sektorn pågår ett ständigt förnyelsearbete. Med stöd av bl. a. statliga medel sker ett konkret förändringsarbete inom bl. a. barnomsorg, äldreomsorg och olika delar av den statliga förvaltningen. Även i arbetsmarknadsdepartementets projektverksamhet ägnas kvinnor i offentlig sektor särskilt intresse.

Jag vill också påminna om den information riksdagen fick den 15 oktober i år angående frågan om ökad kvinnorepresentation i statliga beslutande och rådgivande församlingar. Även de åtgärder som då redovisades för att öka andelen kvinnor kommer enligt min mening att verksamt bidra till såväl nytänkande som ett bättre tillvaratagande av kvinnors kompetens.

Anf. 75 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag vill också passa på att önska statsrådet Thalén lycka till i det nya uppdraget som jämställdhetsminister. Det är ett uppdrag som kräver sin kvinna. Det kräver kunskap och känsla, och vi har också lärt oss i dag att det kräver mod att jaga på statsministern så att han personligen ställer upp och svarar när ett statsråd felar – jag tänker på en fråga som en kollega till mig inte har fått svar på i dag. Jaga på statsministern, fru Thalén!

Den fråga jag har fått svar på har jag ställt därför att vi av erfarenhet vet att, även om alla säkert önskar fler män i traditionellt kvinnliga sysselsättningar och vice versa, utvecklingen går långsamt. De kvinnor som ändå vill söka nya vägar och former för traditionellt kvinnliga uppgifter möter samtidigt en skog av byråkratiska krångelregler. Enskilda skolor motarbetas, enskilda vårdhem och dagis likaså. Jag litar på att kvinnorna är lika duktiga, oavsett vem som är huvudman, fru statsråd. Jag är något frågande inför svaret att organisations- och ledningsfrågor är viktigare än huvudmannaskapsfrågor. Enligt min uppfattning är de lika viktiga, och i och med att det råder monopol finns det ingen valfrihet för kvinnor.

Därför undrar jag återigen: Skulle inte fru Thalén vilja söka påverka sin regering så att den ändrar på t. ex. sådana statsbidragsregler som hindrar enskilda initiativ på traditionellt kvinnliga områden?

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Jag har mycket lång erfarenhet, Karin Ahrland, av hur organisations- och ledningsfrågor fungerar både inom offentlig verksamhet och inom privat verksamhet. Jag kan med fog hävda att det har väldigt stor betydelse var kopplingen finns mellan ansvar och befogenhet. Det är sannoligen inte huvudmannaskapsfrågan som är avgörande för kvinnors inflytande på t. ex. beslut och deras möjligheter att ta eget ansvar.

När det gäller att jaga statsministern har jag uppenbarligen mycket god hjälp i den uppgiften. Jag kan säga att jag inte tror att statsministern behöver jagas i jämställdhetsarbetet. Jag tycker att han har en utomordentligt bra inställning när det gäller jämställdhet.

Anf. 77 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tvivlar inte på att Ingela Thalén har god erfarenhet från både offentliga och privata områden. Min fråga, fru talman, gällde inte den saken. Den gällde om Ingela Thalén är villig att se till att det finns större möjligheter också på den privata sektorn än som gäller i dag. Det är den fråga som jag har ställt, och det är den frågan jag väldigt gärna vill ha svar på.

Anf. 78 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Jag antar att bakom den något finurliga formuleringen ligger frågan huruvida vi skall ha statsbidrag till privat barnomsorg eller huruvida vi skall ha statsbidrag till privat omvårdnad i hemmet osv. När det gäller den frågan har jag ingen annan uppfattning än den övriga regeringen.

Anf. 79 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Statsrådet Thalén har visat att hon har förstått frågan, oavsett om den var finurligt formulerad eller inte. Jag kan ju bara beklaga att svaret var så pass negativt.

Jag kan däremot hoppas på att statsrådet Thalén börjar fundera på frågan, när hon upptäcker hur många kvinnor som vill starta eget och som motarbetas och som framför allt inte har valfrihet när det gäller arbetsgivare. Det är ju detta som är tråkigt för dem, och det är på den punkten som jämställdhetsministern borde hjälpa till.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1987/88:168 om regeringsinitiativ inför ett planerat nordiskt kvinnoforum

Anf. 80 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Karin Ahrland har frågat mig vilka initiativ regeringen tänker ta inför det nordiska kvinnoforum som skall hållas i Oslo sommaren 1988.

Nordiskt Forum är en uppföljning på nordiskt plan av de kvinnokonferenser som under FN:s kvinnoårtionde anordnades i Mexico City år 1975, i Köpenhamn år 1980 och i Nairobi år 1985. Initiativet till nordiskt Forum har tagits av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Man vill genom nordiskt Forum ge Nordens kvinnor möjlighet att utbyta information och erfarenheter om vad som görs för att förbättra kvinnors villkor och främja jämställdheten i de nordiska länderna.

Samtidigt med Forum kommer också en officiell konferens att anordnas. Vid denna skall en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet fram till år 2000 diskuteras. Ansvaret för den officiella konferensen ligger hos de nordiska jämställdhetsministrarna.

Som tidigare redovisats i jämställdhetsrådet pågår för närvarande ett intensivt förberedelsearbete i de nordiska länderna inför Forum, som blir den största nordiska manifestationen någonsin. Ca 8 000 kvinnor förväntas delta. Ansvaret för planeringen av innehållet i Forum vilar huvudsakligen på de nordiska kvinnoorganisationerna. På förslag av de nordiska jämställd-

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om regeringsinitiativ
inför ett planerat nordiskt
kvinnoforum*

hetsministrarna kommer Nordiska ministerrådet inom kort att anslå 5,4 miljoner danska kronor för genomförandet av Forum. En nordisk planeringsgrupp har utsetts, där varje land representeras av två kvinnoorganisationer som både skall planera i stort och informera det egna landets kvinnoorganisationer och kvinnor om Forum. För Sveriges del har uppgiften att delta i den nordiska planeringsgruppen tilldelats Fredrika Bremer-förbundet och Socialdemokratiska kvinnoförbundet. Min företrädare, Anna-Greta Leijon, anslog även medel för en projektledare för det svenska förberedelsearbetet.

Vid en nordisk konferens på Skoklosters slott i mars i år diskuterades ett stort antal ämnen att behandlas på Forum. Vid denna konferens representerades Sverige av ett flertal kvinnoorganisationer, däribland Folkpartiets kvinnoförbund.

Ett första större informationsmöte om Forum hölls i Stockholm i september i år. Vid detta möte deltog ett femtiotal svenska kvinnoorganisationer. Ett andra informationsmöte kommer att hållas i Stockholm i nästa vecka.

Enligt vad jag erfarit beslutades vid septembermötet bl. a. att bilda en nationell samordningsgrupp. Denna grupp kommer att bestå av företrädare för ett tiotal kvinnoorganisationer, däribland centerns, folkpartiets och moderaternas kvinnoförbund.

Slutligen vill jag nämna att ett nordiskt reseanslag på 1 miljon danska kronor kommer att fördelas bland arrangörerna av Forum.

Åtskilliga initiativ har alltså redan tagits när det gäller nordiskt Forum. Jag utesluter inte att ytterligare initiativ kan komma att tas om så skulle behövas.

Anf. 81 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Thalén för svaret. Jag skall gärna säga att jag den här gången inte har frågat av några finurliga skäl utan av en önskan om upplysning. Jag har faktiskt bara sett en enda tidningsnotis om Forum och tycker att det behöver spridas mera kunskap så snart som möjligt.

Jag känner naturligtvis till litet mera genom kvinnonätet inför "kvinnofestationen", som jag tycker vi skall kalla det i stället för manifestationen. Jag vet t. ex. att det hålls informationsmöten. Men jag undrar också: Om detta nu är ett stormöte, skall regeringen då vara representerad, och finns det några frågor som är särskilt viktiga för regeringens del?

Jag har sett en lista på frågor som skall debatteras, och där står bl. a. Kvinnor och makt. Det är en intressant fråga. Vi har en maktutredning i Sverige, man har en maktutredning i Norge. Kvinnorna har större makt i Norge trots att de har sämre sociala villkor. Jag undrar om statsrådet skulle vara beredd att arbeta för en utredning om kvinnomakt i Norden. Såvitt jag kunnat förstå är fru Thalén medveten om att bara den som har makt kan åstadkomma något, och hon gör – tack och lov – ingen hemlighet av det.

Jag har flera frågor. Det är bra med ett nordiskt möte, men vad gör regeringen för att bevaka att FN kommer att hålla en ny kvinnokonferens?

Jag har en tredje liten fråga: Hur mycket har regeringen genom fru Thaléns företrädare anslagit för en projektledare? Hur stort är det beloppet?

Anf. 82 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! När det gäller nordiskt Forum står det uttryckligen i ställningstagandet att ansvaret huvudsakligen skall åvila de nordiska kvinnoorganisationerna. Det är också de nordiska kvinnoorganisationerna som skall ta ansvar för att både genomföra planläggning och ta initiativ till de frågor som skall behandlas.

När det gäller den officiella konferensen ligger ansvaret hos de nordiska jämställdhetsministrarna. Handlingsplanen har föreslagit två teman: Kvinnor och ekonomi och Familj, kvinnor och arbetsliv.

För projektledaren har det enligt uppgift anslagits 58 500 kr.

Vad beträffar följdfrågorna måste jag erkänna att det hade varit enklare för mig, åtminstone vad gäller mera konkreta frågor som aktiviteter inom FN och även europeiska engagemang, om jag haft möjlighet att ta ställning till dessa följdfrågor redan innan jag kom hit.

Anf. 83 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Först skall jag säga att jag tycker att det är bra att ansvaret för konferensen kommer att ligga hos kvinnoorganisationerna. Jag är naturligtvis glad över att mitt eget gamla förbund har fått stor del i ansvaret.

Jag är tyvärr inte alls förvånad över att anslaget för en projektledare uppgick till 58 500 kr. En manlig församling hade aldrig någonsin nöjt sig med en sådan struntsumma. Möjligen har kvinnorna varit så ödmjuka i sin bön.

Jag noterar att statsrådet Thalén ännu inte hade tänkt i FN-konferensbanor. Jag hade hoppats att den som är så intresserad av jämställdhet skulle ha insett att det här ändå förmodligen skulle ha något samband med FN, men jag skall gärna återkomma senare för att få höra regeringens planer. Jag utgår från att regeringen tänker ha några planer för FN.

Anf. 84 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! När det gäller projektledaranslaget vill jag säga att det faktiskt inte är någon utöver den utredningsledare som man har tillsatt som har ansökt om några pengar. Det kan möjligen förklara varför det inte finns mer pengar anslagna. Jag talar nu om den svenska utredningsledaren. Sedan finns det en nordisk, ansvarig projektledare.

När det gäller själva konferensen har nordiska ministermötet avsatt dels medel för resor, dels medel för själva konferensen. Det framgick också av mitt första svar.

Vad jag tidigare inte sade var att anledningen till fördelningen till Fredrika Bremerförbundet och Socialdemokratiska kvinnoförbundet i Sverige är att de nordiska ministrarna sett till Nordens samlade fördelning – de övriga länderna har andra organisationer som tillgodoser andra intressen. Detta är till för att man skall få en samlad bild av hela Norden.

Anf. 85 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Som jag sade misstänkte jag nästan att man inte hade sökt mer pengar. Det ger mig en anledning att säga att det är mycket bra att konferensen skall handla om kvinnor och ekonomi – med litet mer pengar

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

kunde man kanske göra mer propaganda, men då måste man också ha modet att begära dem.

Om skärpning av jämställdhetslagen

Anf. 86 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! När det gäller en FN-konferens vill jag också – eftersom jag glömde det tidigare – säga att det planeras ytterligare en konferens i samma stil före år 2000.

Anf. 87 KARIN ÅHRLAND (fp):

Fru talman! Då återkommer jag om några veckor och frågar om regeringens konkreta planer inför den konferensen.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1987/88:169 om skärpning av jämställdhetslagen

Anf. 88 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Charlotte Branting har frågat mig om jag är beredd att föreslå en skärpning av jämställdhetslagen.

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet trädde i kraft den 1 juli 1980. Redan under åren 1983 och 1984 gjordes en översyn av lagen inom arbetsmarknadsdepartementet. Denna översyn resulterade i att lagen ändrades på vissa punkter. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 1985. De gällde rätten att få ta del av en anställd medsökandes meriter, förlängning av vissa preskriptionstider samt möjlighet för jämställdhetsombudsmannen att i samband med utredning av ett ärende betala ersättning åt den som haft kostnader för inställelse hos ombudsmannen.

Sedan dessa ändringar trädde i kraft har emellertid från flera håll ytterligare synpunkter förts fram med, i vissa fall, förnyade krav på lagändringar.

Inom arbetsmarknadsdepartementet har under hösten ett arbete påbörjats för att samla in erfarenheter i första hand av de mål som hittills behandlats i arbetsdomstolen.

Detta arbete kommer inom kort att vara avslutat. Under arbetets gång har jag emellertid kunnat konstatera att en mer allmän utvärdering av lagen bör komma till stånd. Formerna för denna övervägs för närvarande inom departementet. Jag kommer således inte att ta ställning till frågan om en eventuell skärpning av lagen förrän detta arbete är avslutat.

Anf. 89 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Fru talman! Jag vill tacka Ingela Thalén för svaret och också hälsa henne välkommen som jämställdhetsminister.

Lagen om jämställdhet i arbetslivet kunde införas 1980 efter en lång debatt där folkpartiet var pådrivande. I dag är lagen allmänt accepterad, men det är dags att göra en rejäl skärpning av den. Jag tycker det är bra att också jämställdhetsministern i sitt svar säger att en allmän utvärdering av lagen bör komma till stånd. Men Ingela Thalén säger inget om hur denna skärpning

skall utformas eller vad det är man speciellt skall titta på. Jag vill ge några förslag till detta.

JämO:s FRIDA-projekt angående sexuella trakasserier visar en upprörande statistik. Bland 4 220 intervjuade kvinnor, av vilka hälften svarade, har 17 % utsatts för sexuella trakasserier. JämO har föreslagit en ändring i jämställdhetslagen, och det tycker vi också vore bra.

JämO har dessutom gjort en delrapport i FRIDA-projektet som visar resultatet från en enkät. Av 465 tillfrågade kvinnor har 313 svarat och av dem har 112 givit svaret att de har haft negativa erfarenheter av trakasserier på grund av anmälningar. Här har JämO också föreslagit en ändring av lagen, och den ändringen stöder vi från folkpartiets sida.

Av de AD-domar som förekommit sedan 1980 har JämO fått nio stycken bifallna och 22 avslagna. I 6 tillsättningsärenden har JämO vunnit. Det högsta skadeståndet som fått betalas ut är 25 000 kr. Det tycker vi inte är tillräckligt. Vi tycker att det är rimligt att den som har fått rätt i arbetsdomstolen, och som har gått hela denna väg, också skall ha rätt till jobbet.

Detta är några exempel på, Ingela Thalén, hur en sådan här skärpning skulle kunna utformas. Det vore intressant att få veta vad Ingela Thalén tycker om dessa förslag.

Anf. 90 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Rapporten från JämO är ute på remiss till den 20 januari. I övrigt hänvisar jag till det svar jag lämnade tidigare, dvs. att översyn och diskussion pågår. När det gäller en utvärdering måste man gå igenom den ordentligt för att kontrollera att man använt sig av rätt undersökningsmetod för att utvärderingsresultatet skall bli det bästa.

Anf. 91 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Fru talman! Det skulle ändå vara mycket bra att få höra huruvida Ingela Thalén ändå inte tycker att det är orimligt att en person som har fått rätt i arbetsdomstolen endast kan få ersättning med högst 25 000 kr.

Vi är medvetna om att det kanske skulle medföra vissa problem om hon fick rätt till jobbet – i 90 % av fallen handlar det ofta om en kvinna. Vi tycker ändå att grundtanken skall vara att den som har fått rätten på sin sida också skall få jobbet.

Jag vill fråga Ingela Thalén om hon anser att JämO enligt jämställdhetslagen skulle kunna gå in i avtalsfrågor. Det finns jämställdhetsavtal på ungefär 90 % av arbetsmarknaden i dag. Dessa avtal har visat sig vara mycket dåliga och svaga och ofta mycket luddigt skrivna. Det skulle onekligen vara bra om JämO även kunde gå in på den avtalsbundna sektorn.

Till sist vill jag fråga om Ingela Thalén har några synpunkter på varför man så sällan tillämpar 4 § p. 1 som handlar om anställningsvillkoren på arbetsmarknaden. Vi vet att det finns en mycket stor skillnad på kvinno- och manslöner. Här fordras det tydligen en skärpning för att lagen verkligen skulle kunna bli användbar. Hur ser Ingela Thalén på detta? Vi har i praktiken ingalunda lika lön för lika arbete även om vi har det i teorin.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om åtgärder mot
kvinnlig partiell arbets-
löshet*

Anf. 92 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Av mitt svar framgår det att med anledning av de diskussioner som har förts har man inom departementet under hösten påbörjat arbetet med att samla in erfarenheter från de år som har gått sedan lagen trädde i kraft och sedan *ändringarna* i lagen trädde i kraft. Påpekanden härvidlag har också gjorts från talarstolen.

Trots att den genomgången inte är klar, har jag ändå kunnat konstatera att en allmän utvärdering av lagen bör komma till stånd, och jag vill återigen hänvisa till det innan jag gör några fasta utfästelser. Jag kan naturligtvis också här ha mer allmänmänskliga, kvinnliga och kanske också litet filosofiska funderingar kring hur det borde vara, men jag tycker det är mera rätt och riktigt att avvakta tills det har gjorts en grundlig utvärdering, där också, vilket är inte minst viktigt, den kommande JämO och andra får möjlighet att delta i diskussionen.

Anf. 93 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Fru talman! Jag tycker mig ändå märka en positiv inställning från jämställdhetsministern i de här frågorna, och jag ser alltså fram emot en rejäl skärpning av jämställdhetslagen. Jag är alldeles övertygad om att den behövs, inte minst på de fyra punkter som jag har tagit upp:

Förbud mot trakasserier, också sexuella trakasserier, på arbetsplatsen.

Rätt att få jobbet, om man har fått rätt i arbetsdomstolen.

JämO skall kunna gå in på den avtalsbundna sektorn.

Bättre möjlighet att följa upp lagen, så att vi får lika lön för likvärdigt arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

**21 § Svar på fråga 1987/88:175 om åtgärder mot kvinnlig partiell
arbetslöshet**

Anf. 94 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Ingela Mårtensson har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder för att motverka kvinnlig partiell arbetslöshet.

Under 1980-talet har antalet ofrivilligt deltidsarbetande ökat.

Regeringen redovisade i kompletteringspropositionen våren 1987 ett antal åtgärder för att minska antalet deltidsarbetslösa. Bland dessa åtgärder kan nämnas den av riksdagen beslutade ändringen av reglerna för ersättning från arbetslöshetskassorna, ett av AMS utarbetat handlingsprogram för arbetsmarknadsproblem inom den kommunala sektorn och ett flertal initiativ från de fackliga organisationerna. Riksdagen tog vidare beslut om ett särskilt anslag för att hjälpa de ofrivilligt deltidsarbetande till en fastare förankring på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsdepartementet har också haft överläggningar med flera av de särskilt berörda arbetsgivarna i denna fråga.

Jag anser det ännu för tidigt att bedöma effekterna av dessa åtgärder men konstaterar ändå att det totala antalet deltidsarbetande kontinuerligt min-

skat sedan 1982. Nedgången har fortsatt under 1987 och är för hela året ca 20 000.

Vad beträffar de anförda exemplen angående deltidanställningar vid postverket vill jag emellertid understryka vikten av att arbetsgivare och fack på de enskilda arbetsplatserna så långt möjligt deltar i ansträngningarna att reducera den ofrivilliga deltiden. Som ett led i de tidigare nämnda överläggningarna med företrädare för olika arbetsgivare kommer jag även att träffa postverket för att diskutera de deltidanställdas villkor.

Anf. 95 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Jag tolkar svaret så att Ingela Thalén inte tycker att det är bra att man inrättar deltidstjänster. En sak är när kvinnorna själva önskar deltid, en annan när de tvingas till deltid på grund av att det är förmånligt för arbetsgivaren. Statliga verk och förvaltningar borde verkligen föregå med gott exempel och inte tvärtom.

På 70-talet var det många kvinnor som önskade deltid för att kunna vara tillsammans med sina barn, och de bad att få gå ner i tid. Då var det ibland svårt att få gehör för den önskan. I dag är det tvärtom.

I dag vill de flesta kvinnor jobba heltid, och arbetsgivaren har uppmärksammat att det kan vara förmånligt att ha deltidstjänster. Som jag har påpekat, inrättar arbetsgivarna deltidstjänster av ekonomiska skäl, och det är svårt för kvinnorna att få gå upp från deltid till heltid.

Det här gör att det blir en deltidarbetslöshet som drabbar framför allt unga kvinnor, i många fall kvinnor som ännu inte har skaffat sig barn. Ingela Thalén framhåller att antalet deltidarbetande har minskat. Men faktum är att det är många som drabbas av detta problem.

När det gäller åldersgruppen 20–24 uppskattar man i dag utifrån olika undersökningar att deltidarbetslösheten är ca 12 % för unga kvinnor. För män i samma ålder är den mindre än hälften, dvs. omkring 5 %. Här finns således en skillnad mellan könen. Arbetslösheten är större i gruppen 20–24 år, eftersom den över huvud taget har det besvärligt på arbetsmarknaden. Totalt sett är det alltså ca 16 % av de unga kvinnorna som är arbetslösa på heltid eller deltid, dvs. var sjätte kvinna kan inte försörja sig själv.

Detta är en kostnad som staten får betala. Jag önskar Ingela Thalén framgång i överläggningarna med postverket – för det behövs.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1987/88:156 om avfallsförbränningen till havs

Anf. 96 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Lars Ernestam har frågat mig om den svenska regeringen avser stödja av danska folketinget godkända förslag, som innebär att den danska regeringen skall dels vid Nordsjökonferensen kräva att inga tillstånd för havsförbränning utfärdas efter den 31 december 1987, dels lägga fram förslag om globalt förbud mot dumpning.

Som ett led i förberedelsearbetet inför miljöministerkonferensen om Nordsjöns marina miljö i London den 24–25 november 1987 har de nordiska miljöministrarna enhälligt kommit överens om att hålla fast vid tidigare framlagda gemensamma nordiska förslag om stopp för havsförbränning senast år 1991 och för dumpning av avfall till havs senast år 1989. Vi har beslutat att driva denna linje trots motstånd vid tidigare internationella förhandlingar. Den stora svårigheten ligger i att nå uppslutning bland övriga länder runt Nordsjön för linjen och därigenom få utövarna att sluta med sin miljöskadliga verksamhet.

Inget hinder föreligger för svenskt vidkommande att en sådan överenskommelse träder i kraft i dag. Svensk lagstiftning förbjuder dumpning av avfall till havs. Enligt förordningen om miljöfarligt avfall måste statens naturvårdsverk utfärda exporttillstånd för svenskt avfall avsett att förbrännas till havs. Sådana tillstånd gavs fram till år 1983.

Jag kan försäkra Lars Ernestam att den svenska regeringen skall göra sitt yttersta för att snarast möjligt få till stånd ett upphörande av såväl förbränning som dumpning av avfall till havs.

Anf. 97 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag medger att Karin Ahrland får ta emot svaret.

Anf. 98 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tackar för att jag får ta emot svaret, och jag tackar statsrådet för svaret.

Jag vill gärna säga att det var ett mycket intressant svar för den som kanske inte är lika väl insatt i miljöfrågor som miljöministern rimligen är. Jag har hunnit lära mig en hel del på tre minuter.

Vad händer om den danska regeringen, som det danska folketinget har sagt, kräver att det skall utfärdas ett förbud omedelbart? Den sista december 1987 innebär strängt taget omedelbart. Är den svenska regeringen i så fall villig att stötta det beslutet?

Jag skulle också gärna vilja veta vilka diplomatiska framställningar Birgitta Dahl gör för att övertyga övriga icke så miljövänliga länder kring Nordsjön om att de bör ställa upp på dessa krav.

Anf. 99 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag tycker också att detta är en mycket fascinerande verklighet.

För det första vill jag än en gång slå fast att det från svensk synpunkt inte är några svårigheter att leva upp till kraven. Vi lever efter dem sedan år tillbaka.

För det andra förbereder de nordiska ministrarna och ämbetsmännen den här typen av överläggningar mycket noggrant. Avsikten är att vi med ett gemensamt agerande skall kunna få styrka bakom krav som andra inte vill uppfylla. Vi träffades den 7 oktober i Stockholm och beslöt trots påtryckningar om att gå med på mindre långtgående krav att hålla fast vid dem som jag redovisat i mitt svar. Vi har fortsatt att förbereda Nordsjökonferensen på ämbetsmannanivå, och vi kommer att ha en gemensam ministeröverläggning

på tisdag morgon i London före Nordsjökonferensens inledning.

Vid sidan om detta arbete har man alltså fattat beslut från dansk sida, och om dessa har man inte i någon form samrått med de övriga nordiska regeringarna eller ämbetsmännen. Självfallet är det en komplikation om man går in i diskussionerna med helt låsta mandat och hellre gör manifestationer som blockerar förhandlingar än arbetar för rejäla åtaganden från andra länder. Jag vill bära än en gång upppepa att vi från svensk sida kommer att göra allt för att trycka på.

Jag vill också framhålla att vi har haft en rad både bilaterala och andra kontakter i påtryckande syfte, bl. a. vid det gemensamma möte mellan EG:s och EFTA:s miljö- och energiministrar som hölls i Holland för några veckor sedan och där vi från svensk sida mycket bestämt drev de krav som det nu talas om. Vi försökte både vid de officiella förhandlingarna och i enskilda samtal övertyga våra kolleger om att de måste skärpa sig.

Anf. 100 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Jag tvivlar inte på Birgitta Dahls ambitioner i det här fallet. Jag inbillar mig faktiskt bara att folketinget på något sätt har kört över den danska regeringen. I så fall bör ju den danska regeringen följa folketinget, precis som den svenska regeringen bör följa riksdagens beslut. Då uppstår följande fråga: Är ni så bundna vid tidigare överenskommelser att ni inte gemensamt med den danska regeringen kan göra framställningar om snabbare beslut?

Anf. 101 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Den danska regeringen har under de senaste dagarna inte tagit några kontakter med oss för samråd i dessa frågor. Vi har fått lägga ned mycket arbete för att ta reda på vad det danska folketinget egentligen har beslutat. Jag kan försäkra att vi kommer att fortsätta med detta detektivarbete.

Jag vill upppepa att det viktiga är att vi agerar på ett sådant sätt att vi kan nå konkreta förhandlingsresultat. Förra gången man träffades för att diskutera Nordsjöns miljö sprack förhandlingarna, och det blev inga åtaganden alls. Denna gång hoppas jag att man skall kunna nå längre.

Fru talman! Jag hoppas att Karin Ahrland accepterar att jag inte här spelar ut alla förhandlingskort.

Anf. 102 KARIN AHRLAND (fp):

Fru talman! Visst gör jag det. Min sista replik, som Birgitta Dahl inte behöver kommentera, är att jag tycker att det verkar vara skräp med den danska regeringen.

Med detta anförande – under vilket andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar – var överläggningen avslutad.

*Om åtgärder för snab-
bare skrotning av bil-
vrak*

Anf. 103 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ingvar Karlsson i Bengtsfors har frågat mig om regeringen avser att vidta ytterligare åtgärder för att få bort bilvrak och när skrotningspremier kommer att höjas.

Som jag nyligen redovisade i mitt svar på en interpellation från Lars Ernestam bereds frågan om nivån på bilskrotningspremier för närvarande inom regeringskansliet.

I samband med ändringen av bilskrotningsförordningen gör trafiksäkerhetsverket en genomgång av det centrala bilregistret för att aktualisera detsamma.

Anf. 104 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Jag tackar Birgitta Dahl för svaret på min fråga.

Vi hade detta ärende uppe till diskussion för ungefär ett år sedan, och den gången sade Birgitta Dahl att det pågick ett febrilt arbete inom regeringskansliet och att förslag skulle komma inom den närmaste tiden. Nu har det gått nästan ett år, och det är med tanke på detta besked en lång tid. Jag får verkligen hoppas, herr talman, att det inte kommer att dra ut på tiden så, att vi om ett år står här och diskuterar samma fråga igen. Miljöministern verkar onekligen mycket positiv när det gäller denna fråga. Faran är väl att miljöministern är ute för att förföra vissa miljövänner genom att verka positiv men att det hela sedan drar ut på tiden.

Jag vill nämna ett exempel från min egen hemkommun. Inför budgetarbetet ville man avsätta pengar för att frakta bort bilvrak. Man räknade med att det i denna lilla kommun stod 200 bilvrak. Tyvärr avsattes inte dessa pengar vid budgetmanglingen, så bilarna får stå kvar ytterligare ett år. Jag vill peka på detta som ett exempel, eftersom det inte bara är i min hemkommun som det finns bilvrak, utan de finns i tusental över hela landet. Detta är således en fråga som brådskar, miljöministern. Jag hoppas verkligen att regeringen tar tag i denna fråga ordentligt.

Anf. 105 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Först och främst tror jag att vi är överens om att det här faktiskt är ett mycket besvärligt problem och att det är skräp att vi inte har kommit längre med det. Det erkänner jag oförbehållsamt.

När vi diskuterade frågan förra året trodde jag uppriktigt att det låg en lösning inom räckhåll. Jag skall inte hyckla utan säga som det är – vi sliter med frågan och har dess värre dragit den i långbänk.

Anf. 106 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Det är intressant att höra att det finns fler statsråd som drar frågorna i långbänk. Men jag hoppas verkligen inte att miljöministern skall dra frågan alltför länge i långbänk utan uppnå ett beslut. Bilskrotningspremier behöver höjas. Den har inte höjts någon gång sedan den infördes. Det är nödvändigt att höja den nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 107 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag vill anmäla att Karl Erik Olssons interpellation om villkoren för förvärv av jordbruksfastigheter inte kan besvaras inom föreskri-
ven tid på grund av att interpellanten är förhindrad att närvara. Jag har
kommit överens med Karl Erik Olsson om att besvara denna interpellation
den 14 december i år.

*Meddelande om inter-
pellationssvar*

*Om spannmålspriser-
na, spannmålsodlingen
och den svenska lands-
bygden*

**25 § Svar på frågorna 1987/88:134 och 135 om spannmålspriserna,
spannmålsodlingen och den svenska landsbygden**

Anf. 108 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Eriksson har dels frågat mig om regeringen kommer
att svika gjorda utfästelser gentemot jordbruket, dels frågat miljö- och
energiministern om regeringen fortfarande står bakom strävandena i
"Landsbygd 90".

Den senare frågan har överlämnats till mig för besvarande. Jag besvarar
frågorna i ett sammanhang.

Ingvar Eriksson utgår i sin fråga från starkt felaktiga beskrivningar av
regeringens avsikter.

Spannmålsöverskottet är ett problem. Detta måste säljas utomlands till
förluster i miljardklassen varje år. Därigenom sänks böndernas inkomster,
samtidigt som konsumenterna i Sverige får betala höjda priser. Också
skattebetalarna får bidra till att täcka förlusterna. Överskotten drivs
dessutom fram av en alltför stor användning av kemikalier i jordbruket, vilka
skadar vår miljö.

Det är mot denna bakgrund viktigt att diskutera bl. a. hur stödet till
spannmålsproducenterna skall kunna användas så effektivt och rättvist som
möjligt, så att också omställningen och utvecklingen av alternativa, miljö-
vänliga grödor underlättas och landsbygdens utveckling främjas.

Därför har jag inbjudit företrädare för samtliga riksdagspartier och för
Lantbrukarnas riksförbund och konsumentdelegationen till samtal om dessa
frågor.

Jag har också i dag gjort ett gemensamt uttalande med LRF:s ordförande
om bl. a. det nödvändiga i att intensifiera ansträngningarna att nedbringa
spannmålsöverskottet under de närmaste åren.

En självklar utgångspunkt för regeringen är därvid att gjorda utfästelser
gentemot jordbruket skall hållas och att strävandena i "Landsbygd 90" skall
ligga fast.

Anf. 109 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på mina frågor. Jag är dock
något överraskad över att inte miljöministern, som har varit här i dag under
frågestunden, har svarat på frågan om "Landsbygd 90". Jag tackar emellertid
ändå för svaret.

Jag blir här beskylld för att dra felaktiga slutsatser. Skulle det vara så, herr

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om spannmålspriser-
na, spannmålsodlingen
och den svenska lands-
bygden*

statsråd, att jag drar felaktiga slutsatser, skulle det glädja mig i denna fråga, för den debatt som under senare tid har förts på detta område har ju indikerat att det var någonting på gång i jordbruksdepartementet som är helt oacceptabelt för svenskt lantbruk och svensk landsbygd. I den regeringspromemoria som det talats om fanns planer på drastiska sänkningar av spannmålspriserna under de år som vi har framför oss. Det skulle utan tvivel leda till mycket drastiska omläggningar av själva jordbruksdriften, och resultatet skulle också bli drastiskt för den svenska landsbygden. Det skulle utan tvivel även påverka målsättningarna i Landsbygd 90.

Jag hoppas verkligen att statsrådet kan leva upp till den standpunkt som han här gör gällande, att det inte är fråga om några drastiska omläggningar. Skulle det vara så som man här sagt, att man t. o. m. känt oro för att en del jordbrukare skulle hotas av konkurs på grund av omläggningen av jordbrukspolitiken och prissättningen på spannmål – man har ändock i promemorian vissa tankar om att man skulle hjälpa och ersätta dem som hotas av konkurs – är det första gången jag har hört att regeringen talar om att dess politik hotar leda till en konkurs för en näringsgren. När sådana propåer kommer finns det verkligen anledning att känna oro.

Jag vill då fråga: Är det här något slags försöksballong för att se hur mycket det svenska jordbruket tål, eller vad är det fråga om? Är det verkligen så att ni inte tänker socialisera svensk åkermark? Dessutom vill jag ställa frågan: Kan strävandena i Landsbygd 90 ligga fast, om man genomför en sådan drastisk omläggning som den aviserade planen på en stegvis nedtrappning av spannmålspriserna skulle innebära? Jag vill ännu en gång fråga jordbruksministern: Är det verkligen så här, eller vad ligger bakom den promemoria som har cirkulerat, inte minst i pressen, och som tydligtvis funnits i departementet?

Anf. 110 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag upprepar vad jag tidigare sade, att Ingvar Eriksson utgår från helt felaktiga beskrivningar. Han talar om socialisering av mark, anknytning till världsmarknadspriser och annat. Det finns ingen departementspromemoria med ett sådant innehåll. Det finns över huvud taget inget förslag från departementet eller från regeringen på detta område. Vi har tidigt i höstas fört diskussioner med LRF om de långsiktiga frågorna. Då LRF inte önskade gå vidare med dessa frågor, gick vi inte vidare. Det finns alltså inget regeringsförslag, och det har heller aldrig funnits några tankar på sådant som Ingvar Eriksson talar om, socialisering av mark eller att man i Sverige skall införa världsmarknadspriser.

Precis som jag säger i mitt svar arbetar vi nu för att tillsammans med LRF intensifiera ansträngningarna för att nedbringa spannmålsöverskottet de närmaste åren. Det är bra att vi har kunnat träffa denna överenskommelse. Jag utgår från och hoppas att de samtal som jag inbjudit alla riksdagspartier, LRF och konsumentdelegationen till blir konstruktiva och att vi ordentligt skall kunna tackla huvudproblemet för det svenska jordbruket, spannmålsöverskottet, men att vi också skall kunna, precis som Ingvar Eriksson sade, stärka kampanjen Landsbygd 90. Jag tror att vi delar uppfattningen att Landsbygd 90 är en mycket viktig kampanj som vi bör ägna oss åt med stor

intensitet. Det är ingalunda onaturligt att jag svarade i detta sammanhang, eftersom det finns ett starkt engagemang i mitt departement i denna fråga.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om spannmålspriser-
na, spannmålsodlingen
och den svenska lands-
bygden*

Anf. 111 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Tack, jordbruksministern, för det kompletterande svaret. Givetvis har vi samma uppfattning vad gäller strävandena i Landsbygd 90. Men jag tror att regeringen får svårt att klara målet med tanke på de propåer som dock har funnits och kanske inte minst kommit från LO-håll. Jag vet inte om regeringen använder LO som försöksballong. Jag har inte varit på departementet och sett om en sådan promemoria funnits, men mycket tyder på det.

Sedan en annan sak: Jordbruksministern anklagade mig för att ha gjort felaktiga bedömningar. Dessutom anklagade han jordbrukare för att använda för mycket kemikalier. Jag tycker det är grovt att gå ut och anklaga en näring för detta. Det är en dålig förhandlingsbas. Det är väldigt svårt att förstå att man så direkt, framt och säkert som jordbruksministern här gör anklagar en näring för att använda felaktiga produktionsmetoder. Jag vill ha ett förtydligande på den punkten.

Anf. 112 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Eriksson bara upprepar sig. Jag har svarat honom att han har fel i sin beskrivning, och det tycker jag att han borde respektera.

I fråga om miljöeffekterna har vi just fått ett utredningsförslag om hur vi skall kunna nedbringa de miljöskador som utan tveivel kommer från jordbruket. Vi måste givetvis angripa jordbrukets miljöproblem lika väl som vi angriper industrins och kommunikationernas miljöproblem, städernas miljöproblem osv. Det tillhör också den inbjudan till samtal som jag har utfärdat.

Anf. 113 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Det verkar som om man huvudsakligen anklagar jordbruket för miljöproblemen, och det tycker jag är olyckligt. Jag tycker att man måste se helheten på ett annat sätt.

Bland lantbrukarna finns i dag en stark medvetenhet kring miljöfrågorna. Man arbetar målmedvetet för att minska och eliminera de risker som kan förekomma. Man anpassar mängden gödsel till det som växterna behöver, och man är noggrann i sin spridning av både handelsgödsel och naturlig gödsel samt av växtskyddsmedel.

Man måste basera användningen av produktionsmedlen på den rådgivning som sker, de senaste forskningsrönen och de markanalyser och försök som är gjorda. Det är på den grunden som det svenska jordbruket i dag söker lägga upp sin produktion.

Jag tycker att näringen skall respekteras i detta och att vi skall lösa problemen i samverkan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om viss kontroll av importerad spannmål

Anf. 114 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung har frågat mig om jag anser att importerad spannmål skall kontrolleras med avseende på stråforkortningsmedel och om livsmedelsverkets resurser i så fall är tillräckliga för sådan kontroll. Rosa Östh har frågat mig om regeringen kommer att vidta några åtgärder med anledning av att livsmedelsverket har meddelat att en analys avseende stråforkortningsmedel i spannmål skulle utföras endast om vissa lantbrukare själva stod för kostnaderna.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Som Arne Andersson anger svarade jag den 15 oktober på en fråga av Ingbritt Irhammar med delvis likartat innehåll. I det svaret beskrev jag bl. a. livsmedelsverkets kontroll av spannmål. Jag nämnde att det kommer att vara möjligt att kontrollera importen från årets spannmålsskörd, bl. a. med avseende på stråforkortningsmedel. Livsmedelsverket har planerat för en sådan kontroll i fråga om både metodik och resursåtgång och kommer att genomföra kontrollen. Detta är enligt min mening en angelägen åtgärd.

Den särskilda analys som Rosa Östh syftar på skall i enlighet med de bestämmelser som gäller betalas av importören, i detta fall Svenska lantmännens riksförbund. Påståenden om att de lantbrukare Rosa Östh nämner i sin fråga skulle behöva betala analysen bygger på ett missförstånd.

Anf. 115 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret.

Jag må säga att det är utomordentligt svårt att ställa en fråga så entydigt att det svar som man får är helt entydigt. När frågan var aktuell för en liten tid sedan fick vi reda på att det kommer att vara möjligt för livsmedelsverket att företa kontroller. Det skulle väl ha varit tillfredsställande om vi inte under tiden hade ställts inför det otäcka faktum att sådan kontroll behöver ske. Om jag rätt förstod de massmediala meddelanden som gick ut på måndag förmiddag den 9 november har livsmedelsverket inte resurser för den kontrollen. Nu ger jordbruksministerns svar vid handen att livsmedelsverket har planerat för sådan kontroll och, såvitt jag förstår, har både metodik och resurser och kommer att genomföra kontrollen.

Jag vill därför formulera mig så här, så att vi åtskiljs i gott samförstånd i denna fråga: Är det nu klarlagt att missförstånd liknande det som förelåg på måndagen i förra veckan, om båtarna i Södertälje och Västerås, inte mera behöver uppstå, utan att livsmedelsverket kommer att ta sådana prov och även kommer att stå för den kostnad som är förenad med dessa prov?

Jag vore tacksam om jordbruksministern samtidigt ville göra en sådan utveckling med anledning av min fråga att jag kunde få ett besked om vad den inskränkning innebär som kunde ske beträffande kontrollen och som dikterades av internationella regler. Dessa frågor tangerades också i frågesvaret den 15 oktober. Jag är osäker på vad detta innebär, och jag är mycket bekymrad ifall det finns ytterligare kriterier för att prov inte skall tas.

Anf. 116 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det var ett missförstånd mellan Mats Hellström och mig. Det kan verkligen diskuteras vem som har missförstått vad i detta sammanhang. Det som ligger närmast till hands är att livsmedelsverket totalt har missförstått de signaler som jordbruksministern gav tidigare här i kammaren. Jag tänker då på det som sades den 15 oktober, nämligen att samma krav som ställs på svenskt spannmål skall gälla beträffande importen av spannmål.

Om detta var allvarligt menat, vilket jag naturligtvis utgår ifrån, borde man rimligtvis på det statliga kontrollorganet ha haft en beredskap för att omgående se till att prov blev tagna och analyser utförda när dessa spannmålspartier kom till svenska hamnar. Detta är ju vad både producenter och konsumenter har anledning att förvänta sig.

Men det fanns ingen beredskap på livsmedelsverket. Ingen rutin fanns utarbetad. Tvärtom spelade man från verkets sida upp den största oförståelse. Först efter långa diskussioner och löfte om kostnadsgaranti blev det ombesörjt att prov togs. Så gick det faktiskt till, Mats Hellström.

Nu visar det sig att det fanns små rester av stråforkortningsmedel i spannmålen. Men vad sade man då på livsmedelsverket? Jo, man sade att dessa värden låg klart under våra gränsvärden. Jag måste därför fråga vad det är som skall gälla. Är det det som gäller för svenskt spannmål – dvs. att restmängden av aktuellt bekämpningsmedel skall vara lika med noll – eller är det livsmedelsverkets gränsvärde, 5,0 mg per kilo? Om det är det första som gäller, vilket jag förstås hoppas eftersom detta är vad jordbruksministern tidigare har sagt, måste jag också fråga hur kontrollen fortsättningsvis skall ske. Skall den utföras i form av den sporadiska stickprovstagning som är det vanliga när det gäller statlig kontrollverksamhet? Kan man i så fall anse att importen sker på ett betryggande sätt i aktuellt avseende?

Anf. 117 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Enligt Rosa Ösths fråga skulle livsmedelsverket ha meddelat att analysen, som skulle kosta 30 000 kr., endast skulle utföras om lantbrukarna själva stod för kostnaden. Så var inte fallet. Mitt svar på Rosa Ösths fråga är att detta var ett missförstånd.

Jag vet inte om missförståndet har berott på att det ju var jordbrukarnas egen organisation, LRF, som stod för importen. Men reglerna är ju i all enkelhet att importören normalt står för avgiften. Det har aldrig varit tal om att jordbrukarna skulle stå för avgiften. Det måste vara fråga om ett missförstånd.

När det gäller livsmedelsverkets möjligheter till kontroll vill jag säga till både Rosa Östh och Arne Andersson i Ljung att vi på dessa områden nu intensifierar arbetet. Fr. o. m. i sommar har livsmedelsverket fått ökade resurser. Man arbetar nu fram metodik, vilket givetvis tar tid. Man anser sig ha den resursåtgång som behövs. Man har meddelat oss att man avser att genomföra och kommer att klara kontroll av den spannmålsimport som sker med avseende på stråforkortningsmedel. Det är den redovisning som vi har fått. För min del anser jag det vara angeläget att dessa åtgärder vidtas.

När det gäller frågan om gränsvärden, som också har att göra med det som

Arne Andersson var inne på beträffande internationella regler, så har livsmedelsverket uppgivit att man nu också diskuterar en sänkning av de gränsvärden som gäller. Det är en diskussion som inte bara gäller stråförkortningsmedel, utan det görs också en allmän genomgång av gränsvärden. Både livsmedelsverket och kemikalieinspektionen är inblandade. Vi behöver en intensifiering och en skärpning av gränsvärdena på många områden, och detta arbetar man intensivt med på myndigheterna.

Anf. 118 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det låter sig sägas, jordbruksministern, att man jobbar på livsmedelsverket för att få en rimlig nivå på gränsvärdena. Men det finns ju, som Rosa Östh påpekade, ingen annan gräns än den som gäller beträffande här i Sverige odlad spannmål. Jordbruksministern måste begripa att varje annat tal uppfattas illa av Sveriges bönder, och följderna blir den typen av protester som förekom i förra veckan. Det måste finnas en mycket elementär regel för hur vi skall hantera detta.

Jag är fortfarande inte helt säker på innebörden av jordbruksministerns svar – mer än jordbruksministerns i och för sig goda vilja. Det blir inte vare sig några pengar eller andra resurser, om vi "hattar" omkring med dessa idéer. Vad som sades den 15 oktober var att det fanns resurser fr. o. m. halvårsskiftet. Resurserna fanns bevisligen inte måndagsförmiddagen i förra veckan. Det var otillfredsställande, och jag tycker att vi skall klara ut det i den här debatten.

Anf. 119 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Det var inte lantbrukarna som hade missförstått den här frågan, Mats Hellström. Jag får be jordbruksministern skärpa sig när det gäller tydligheten i de här sammanhangen – det är helt nödvändigt, eftersom det gäller en viktig principfråga.

Det hela handlar om huruvida svenska lantbrukare skall kunna konkurrera på samma villkor som lantbrukarna i de länder från vilka vi importerar lantbruksprodukter. Så länge det finns den minsta oklarhet på den punkten bidrar det till att underhålla den misstro mot regeringen och dess jordbrukspolitik som finns i dag. Jag vill inte påstå att Mats Hellström är mest belastad i detta sammanhang. Han har fortfarande chansen att rätta till en del misstag som är begångna. Men det måste ske omgående, och det måste bl. a. ske med ett ordentligt klarläggande av den här frågan i dag.

Anf. 120 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag har sett den uppgift som Rosa Östh tar fram, att de svenska bönderna skulle ställas i ett sämre konkurrensläge i förhållande till importörerna, men den synpunkten går långt utanför den fråga som ställts. Uppgiften är dessutom fel. Oberoende av hur spannmålen har producerats utomlands, om den t. ex. producerats under villkor som gör den billigare än motsvarande svenska produkt, så belastas ju den utländska spannmålen med vårt gränsskydd, när den importerats till Sverige. De svenska jordbrukarna ställs alltså inte i någon sämre konkurrenssituation. När den importerade produkten kommer in i Sverige har den ett svenskt pris.

Anf. 121 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att vi inte kan komma svaret närmare. För en stund sedan tydde jag mig i min allmänna välvilja till jordbruksministerns goda avsikter, men vi fick faktiskt inte något svar på frågan om livsmedelsverket kan utföra provtagningen eller inte. Håller man på att fumla med regler och möjligheter?

Svaret till Rosa Östh var helt otillständigt. Om de svenska bönderna producerar under sämre förutsättningar – då bortser jag ifrån att vi i år hade ett besvärligt skördeår – än omvärldens bönder, så är det en begränsning för det svenska jordbruket. Det kan vi inte komma ifrån. Om det sedan tillstötter en komplikation, när vi skall skaffa oss en egen försörjning av råg, är det en helt annan historia. Vi måste vara ärliga mot bönderna och tillstå att jordbruksministern genom urusel planering den 10 april satte i kraft någonting i Sverige som inte var möjligt att tillämpa. Det skapade irritation då. Sedan vill jag tillstå att jordbruksministern hade otur genom att det blev ett sådant erbarmligt dåligt skördeår. Vi kan väl bjuda bönderna på att de hade rätt den gången – alldeles oförbehållsamt rätt.

Anf. 122 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Det finns naturligtvis inte en enda jordbrukare som håller med jordbruksministern om den beskrivning som han gav här om jordbrukarnas situation och konkurrensförhållanden. Om man förbjuder medel och metoder här i Sverige samtidigt som man tillåter import av produkter som tillverkas på sådant sätt som är förbjudet här, så påverkas svenska lantbrukares konkurrensförhållanden. Det är enkelt att förstå och skulle inte behöva diskuteras.

Jag återkommer till min ursprungliga fråga och mitt krav. Det behövs ett ordentligt klarläggande från jordbruksministern här i dag. Skall det besked som jordbruksministern gav den 15 oktober gälla? Skall vi ha rätt att ställa samma krav på importerade livsmedel som på svenska? Hur skall kontrollen i så fall ske, så att den blir betryggande inte minst för konsumenterna som äter knäckebröd?

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1987/88:146 om förslaget om arealbidrag till spannmålsodlare

Anf. 123 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om jag anser att omvandling av resurser avsedda för spannmålspriser till arealbidrag är förenligt med gällande jordbruksavtal. Frågan har ställts med anledning av att statssekreterare Michael Sohlman har föreslagit att 125 milj. kr. ur spannmålskassan skall användas till arealbaserad ersättning.

Ett preliminärt pris på spannmål fastställs på våren efter jordbruksprisöverläggningarna. Det definitiva priset, som skall fastställas på hösten, skall överensstämma med det preliminära om inte förutsättningarna, och därmed Svensk spannmålshandels ekonomi, har ändrats.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om förslaget om areal-
bidrag till spannmåls-
odlare*

Medlen till en arealersättning skulle kunna tas från de statsmedel som riksdagen anvisat inom ramen för statens delansvar för spannmålsöverskottet. Dessa medel skall enligt riksdagens beslut användas för att underlätta omställningen av produktionen under socialt acceptabla former.

Det som kunde vara aktuellt vore alltså att använda en del av dessa särskilda medel för en ersättning i annan form än via priset. Andra ersättningsformer än pris är inget nytt inslag i jordbruksprisregleringen.

En sådan ersättning vore enligt min mening förenlig med gällande riksdagsbeslut.

Anf. 124 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Först vill jag uttala min tillfredsställelse över att jordbruksministern har tagit sitt förnuft till fånga och gjort upp med bönderna om spannmålspriserna och inte fullföljt de idéer som var orsak till frågan. Samtidigt har vi hört att jordbruksministern har inbjudit till samtal om den framtida jordbrukspolitiken. Det är i och för sig bra, men det får inte vara ett sätt att sopa de problem som finns under mattan, och jag hoppas verkligen att jordbruksministern har konkreta och positiva förslag med sig till dessa diskussioner.

Sedan till svaret. Det är inte bara jag som tycker att förslaget var fel, utan många andra. Även en jurist har studerat både Svensk spannmålshandels, jordbruksnämndens och regeringens kompetens i de här frågorna. Jag skall citera några saker ur hans rapport.

Svensk spannmålshandel har befogenhet att fastställa priser, men inte att fördela pengar på annat sätt. Så här står det: "Det sistnämnda har Svensk spannmålshandel ingen befogenhet att besluta om i enlighet med direktiven, som inte talar om något annat än fastställda priser."

Samma svar blir det när det gäller jordbruksnämnden. Här säger juristen: "Inte heller om man går vidare till t. ex. regleringsbrevet finner man emellertid något stöd för att jordbruksnämnden skulle ha någon vidare kompetens."

Har då regeringen någon sådan kompetens? Här får man gå till jordbruksutskottets betänkande och se vad där står, och det har juristen gjort. Jag citerar hans synpunkter: "Genomgående talas endast om priser och avgifter. Det ses som en i detta sammanhang central punkt att det skall ankomma på regeringen att besluta om de pris- och avgiftsändringar som skall bli aktuella. — — — Regeringen skulle alltså sakna befogenhet att besluta enligt arealbidragslinjen om inte riksdagen godkänner det hela."

Sedan talar jordbruksministern om de pengar som riksdagen anslagit, men också på den punkten har juristen sagt att det inte föreligger någon förändring.

Jag skulle vilja fråga: Kan vi lita på att jordbruksministern i fortsättningen inte går utanför de avtal som träffats?

Anf. 125 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Lennart Brunander redovisar en utredning som är gjord för en av parterna i förhandlingarna.

Självfallet har också mina jurister sett på den här frågan, och de anser

alldeles definitivt att regeringen har möjlighet att ge bemyndigande på detta område, när det gäller statens delansvar. Det är heller inget nytt. Det har skett vid andra tillfällen att man har använt pengar inom regleringssystemet för annat än prishöjningar. Svaret är klart: regeringen har möjlighet att ge ett sådant bemyndigande.

Nu har det av andra skäl blivit så att man i stället har valt en prishöjningslinje. Även om det ursprungliga förslaget enligt min mening hade varit bättre, så tycker jag att det i det läge som har uppstått, med de möjligheter vi nu har att föra en långsiktig politik tillsammans med LRF inom ramen för den överenskommelse vi har gjort och samtal med riksdagspartierna, är viktigare att gå in på den vägen än att bråka för mycket om de här örena. Men rättigheten att ge bemyndigande har regeringen självfallet.

Anf. 126 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag håller med jordbruksministern om att det är bättre att föra en långsiktig diskussion om jordbrukspolitiken än att bråka om de här örena, *men det var ju jordbruksministern och regeringen som började att bråka om saken, inte jordbrukarna.*

Sedan sade jordbruksministern att detta var en av en part beställd utredning. Det är riktigt, men den gjordes av en hög jurist, en jurist som dessutom sitter i lagrådet, så jag tycker man måste kunna godkänna den såsom en objektiv beskrivning av vilken kompetens som finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1987/88:155 om snörpvadsfiske i Laholmsbukten

Anf. 127 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Margareta Mörck har frågat mig om ett beslut om dispens för snörpvadsfiske i bl. a. Laholmsbukten föranleder några åtgärder från regeringens sida.

Enligt länsfiskestadgorna som gäller för fisket i bl. a. Laholmsbukten och Skälderviken är det där förbjudet att fiska med snörpvad. Länsstyrelsen i Kristianstads län har nyligen beslutat att ge dispens för snörpvadsfiske efter skarpsill under en fyramånadersperiod i länets delar av dessa vatten. Beslutet har överklagats av företrädare för yrkesfiskarna i området. De har också begärt att dispensen inte skall få gälla innan ärendet har avgjorts. Denna begäran har avslagits av fiskeristyrelsen. Efter överklagande har regeringen emellertid i dag fattat ett beslut av innebörden att fiske inte får äga rum med stöd av länsstyrelsens beslut så länge överklagandet inte är avgjort.

Anf. 128 MARGARETA MÖRCK (fp):

Herr talman! Tack för svaret, som så här långt är positivt.

Orsaken till de starka protesterna mot länsstyrelsens dispens är att snörpvadsfisket är ytterst effektivt. Strålkastare med halogenljus gör att fisken lockas till fartyget. Fisken samlas in med hjälp av ett finmaskigt nät och sugts sedan in i stora tankar.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om dröjsmålet med
proposition om det nya
skördeskadeskyddet*

Länsstyrelsen gav dispens efter att ha hört fiskerinämden och den fackliga organisationen som tillstyrkte. Men yrkesfiskarna längs de berörda kusterna protesterade kraftigt. Länsstyrelsen biföll därför överklagandet av sitt eget beslut – först hade man överklagat till fiskeristyrelsen och sedan till regeringen.

Yrkesfiskarna menar att fiskbeståndet kommer att utarmas för lång tid framöver, om snörpvadsfiske tillåts. Orsaken är bl. a. att dessa grundare områden står för reproduktionen.

Bortsett från de negativa följderna för det normala fisket måste snörpvadsfiske anses vara olämpligt i dessa känsliga havsområden som kännetecknas av återkommande syrebrist och bottenljusdöd. Laholmsbukten står hela tiden under forskarnas bevakning. Detsamma borde gälla Skälderviken.

Länsstyrelserna och kommunerna är nu i full gång när det gäller arbetet med att förverkliga de program för en bättre havsmiljö som förelagts dem. Det faktum att man samtidigt tillåter snörpvadsfiske har upprört både experter och en miljömedveten allmänhet. Glädjande nog har dock regeringen i dag, som framgår av svaret, stoppat snörpvadsfiske just nu. Men vad händer med överklagandet av dispensgivningen i fiskeristyrelsen? Det är intressant med tanke på den framtida tillståndsgivningen och sambandet med miljöproblemen.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1987/88:157 om dröjsmålet med proposition om det nya skördeskadeskyddet

Anf. 129 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung har frågat mig vad anledningen är till dröjsmålet med propositionen om det nya skördeskadeskyddet.

Efter överenskommelse med Lantbrukarnas riksförbund (LRF) förordade regeringen i vårens proposition om reglering av priserna på jordbruksprodukter att LRF skulle vara huvudman för ett nytt skördeskadeskydd fr. o. m. 1988 års skörd. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

Samtidigt som regeringen förelade riksdagen frågan om huvudmannskapet uttalades att flera av de frågor som behandlades i överenskommelsen var av den arten att riksdagen måste besluta i ärendet innan en överföring kunde ske. Förslag i de olika frågor som fordrade riksdagens ställningstagande skulle utarbetas och föreläggas riksdagen senast hösten 1987. Beredningsarbetet inom regeringskansliet är ännu inte helt avslutat.

Anf. 130 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Anledningen till att jag har ställt frågan är naturligtvis oron för att överenskommelsen med LRF inte kommer att fullföljas, dvs. om riksdagen inte får ta ställning till ett förslag i höst. Det är inte enbart av okynne jag ställer denna fråga, utan det är helt enkelt därför att den nye huvudmannen måste få klart för sig vad det nya avtalet kommer att innebära om det skall träda i kraft nästa skördeår.

Det är nästintill omöjligt för oss riksdagsmän att ställa frågor som vi får någorlunda klarläggande svar på. Jag måste ändå fråga jordbruksministern om det är frågan om beskattning av fonden som har bidragit till dröjsmålet.

Anf. 131 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Arne Andersson i Ljung är förvisso en av veteranerna inom jordbrukspolitiken och är efter att ha varit riksdagsman under lång tid tillräckligt erfaren för att veta, att när beredning pågår i regeringskansliet redovisas inte beredningen inför riksdagen, utan det sker när beredningsarbetet är avslutat. Regeringen har tidigare deklarerat att det skall komma ett förslag under hösten 1987.

Anf. 132 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Ja, det är tyvärr efter många år som riksdagsman som man har åtskilliga erfarenheter. En erfarenhet är att regeringen inte svarar på mer än vad den vill svara på. Å andra sidan är det oss riksdagsledamöter helt obetaget att dra vilka slutsatser vi vill.

Jag tillåter mig dra den enkla slutsatsen – som jag tidigare vid några tillfällen har nödgats dra i denna segslitna fråga – att regeringen har två målsättningar med skörde-skadeskyddet. Den ena är att bli av med huvudmannaskapet, och den andra är att till varje pris se till att fonden är förbrukad när den nye huvudmannen träder till. Detta tycks ha gripit regeringen så hårt att den är bekymrad över att några hundra tusen kronor kan följa skyddet till den nye huvudmannen, och därför sitter man i regeringskansliet och nöter på propositionen. Det är en märklig hantering.

Jag väntar mig inte något mer svar av jordbruksministern i denna fråga – jag fick besked om det alldeles nyss – men jag drar ändå slutsatsen att regeringen har dessa målsättningar. Det är inte någon god ton i regeringens umgänge med Sveriges bönder.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på frågorna 1987/88:158 och 163 om förbud mot import av bestrålade livsmedel

Anf. 133 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig vad regeringen ämnar göra för att förhindra att bestrålade livsmedel importeras till Sverige. Ingbritt Irhammar har frågat om regeringen är beredd att ompröva sitt tidigare ställningstagande och nu förbjuda import av livsmedel som konserverats med joniserande strålning.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I Sverige förekommer inte bestrålning av livsmedel. Enligt livsmedelslagstiftningen får livsmedel inte behandlas med joniserande strålning utan tillstånd av livsmedelsverket. Något sådant tillstånd har aldrig givits.

Jag har tidigare uttalat att inget talar för att konsumenterna vare sig behöver eller vill ha den här konserveringsmetoden. Det som konsumenter-

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om förbud mot import
av bestrålade livsmedel*

na i stället behöver är livsmedel som är färska och fräscha på naturlig väg, livsmedel som är hälsosamma och giftfria och som producerats utan tillsatser av kemikalier eller andra främmande ämnen. Vi vet heller inte tillräckligt om vad som händer med organismer i livsmedel när de utsätts för bestrålning som dödar vissa bakterier. Det är inte fråga om att det finns radioaktivitet kvar, men vissa forskare tror att bestrålningen bl. a. kan förstöra vitaminer.

Några färdiga analysmetoder med vilka man direkt kan påvisa att bestrålning av livsmedel skett finns inte ännu. Forskning och utveckling av analysmetoder i fråga om bestrålade livsmedel pågår på många håll i världen. Som ett exempel vill jag nämna att de nordiska samarbetsministrarna nyligen givit klartecken för ett samnordiskt forskningsprojekt med detta syfte.

Jag har redan tidigare förklarat att jag anser att bl. a. krav på tillstånd för import och krav på märkning av bestrålade livsmedel bör prövas av livsmedelsverket.

Jag har vidare tillsatt en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av importkontrollen av bestrålade livsmedel i syfte att skärpa bestämmelserna.

Anf. 134 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Jag skall be att få tacka för svaret!

Varför bestrålar man mat? Det är för att förlänga den tid under vilken ett livsmedel ser färskt ut. Man vill förhindra groddning av potatis t. ex. Man vill fördröja mognaden hos frukt. Man vill döda bakterier och insekter.

Man förhöjer emellertid inte kvaliteten med bestrålning – tvärtom. Man vill få maten att se färsk ut fastän den är gammal, och man vill bestråla kött och fisk för att göra livsmedlen ätbara. Givetvis är inte konsumenten betjänt av detta. Som konsumenter vill vi i stället ha så färsk vara som möjligt. Vi vill inte bli lurade av förfälskade livsmedel. Men som i så många andra fall är det vinsten som råder, och då kan man tillåta sig vad som helst.

I somras försäkrade jordbruksministern att vi inte skall ha några bestrålade livsmedel. Jordbruksministern anförde att det inte fanns några som helst skäl till denna konserveringsmetod. Han hade och har rätt. Det framgår av svaret att han har samma ståndpunkt i dag.

Nu har vi i alla fall bestrålade livsmedel i vårt land. Det kommer in via importen. Uppemot 30 länder tillåter bestrålning. De länder som i detta fall berör oss är Holland och Belgien, där man bestrålar potatis, lök, säd, kryddor, kyckling och skaldjur. Internationella livsmedelsbolag har lyckats att påverka WHO, FAO och IAEA så att dessa nu t. o. m. rekommenderar en viss nivå av strålkonservering. I dag saknar konsumenterna skydd mot förfälskad mat, eftersom livsmedelslagstiftningen saknar bestämmelser om just detta. Vi måste få bestämmelser som förbjuder bestrålning av mat inom Sverige, och vi måste också få bestämmelser som förbjuder import av bestrålade livsmedel.

Nu vill, konstaterar jag av svaret, regeringen inte vidta några åtgärder för att förhindra import av bestrålade livsmedel. Jag tycker inte att de åtgärder som redovisas i svaret räcker för att garantera konsumenterna godkända livsmedel.

Anf. 135 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Vi måste ha en lagstiftning som garanterar oss alla bra mat. Det är väsentligt för konsumenten att det går att avgöra om ett livsmedel är färskt och friskt eller inte. Konsumentens rättigheter finns t. o. m. inskrivna i FN-stadgan, där det bl. a. står att konsumenten har rätt till säkerhet, information, gottgörelse, samt har rätt att välja och rätt till hälsosam miljö.

Bestrålning av livsmedel innebär en förfalskning. Nyttiga ämnen som vitaminer förstörs, precis som Mats Hellström sade. Och upp till 90 % av C-vitaminet kan förstöras vid hög bestrålning. Skadliga ämnen, toxiner, kan utvecklas vidare. Konsumenterna blir förda bakom ljuset, helt enkelt lurade. Det är inte konstigt att de känner sig oroad: bestrålade livsmedel ger inte säkerhet, ger inte information, bestrålning gör det omöjligt att välja. Är bestrålade livsmedel hälsosamma? Nej, påstår jag.

Centern har motionerat om ett lagfäst förbud mot bestrålning av livsmedel och mot import av bestrålade livsmedel. Övriga partier ville avvakta ytterligare överväganden och avlog därför vår reservation. Detta innebar ett olyckligt förhållande. Det fanns verkligen ingen anledning att vänta med åtgärder när det gäller att ge våra konsumenter bra livsmedel. Det är dessutom inkonsekvent att tillåta import av bestrålade livsmedel och samtidigt ha förbud mot produktion av dessa i vårt land, även om förbudet, i teorin åtminstone, kan frångås.

Även livsmedelsverket har för över ett år sedan begärt att ett generellt förbud mot bestrålning av livsmedel skall införas. Det förbudet skulle också gälla importerade varor.

Inget har hänt, och man frågar sig om regeringen är handlingsförlamad.

Inte heller nu föreslås några åtgärder. Det är positivt att det skall forskas vidare, men vi behöver besked om när det kommer ett lagförslag.

Anf. 136 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag tror att Ingbritt Irhammar, Inga Lanz och jag har samma uppfattning om bristen på värdet av bestrålade livsmedel. Någon debatt därvidlag finns det inte skäl för oss att föra.

Ni har båda två framhållit att det finns en diskrepans mellan de regler som gäller produktion av livsmedel i Sverige och saluförande av importerade livsmedel. Detta har påpekats i debatten de senaste dagarna. Därför har jag nu tillsatt en utredare. Det framgår inte av era inlägg att ni har uppmärksammat detta.

Utredaren har fått i uppdrag att göra en översyn av importkontrollen av bestrålade livsmedel i syfte att skärpa bestämmelserna. På denna punkt tycks det nämligen finnas luckor.

Anf. 137 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Det gläder mig att vi har samma mål, nämligen att få bort bestrålningen. Det som oroar mig är att det tar så lång tid.

Vad är det som har hänt? Jo, vår motion avlogs i maj i år. Livsmedelsverket kom in med en begäran om förbud mot bestrålning av livsmedel och import av bestrålade livsmedel förra hösten. Då kom även remissvaren in

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

*Om gränsvärden för
ogräsgifter i dricksvat-
ten*

från andra som uttalat sig i denna fråga. Är det inte att förhålla, när man dröjer ett år med att tillsätta en utredning, när man inte under hela denna långa tid kommer med ett förslag och när man dessutom inte i dag klart kan uttala att det skall införas ett förbud mot import av bestrålade livsmedel!

Anf. 138 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag noterar också att det skall tillsättas en utredare på detta område, men vad man skulle önska är ett klart besked från regeringen att man säger nej till import av bestrålade livsmedel.

Jag vill ta upp en annan sak, och det är märkningen av bestrålade livsmedel. Den är i dag helt otillräcklig för att inte säga obefintlig. På bestrålad mat från Holland utgörs märkningen av en liten grön blomma, vilket inte alls signalerar till konsumenterna vad det är fråga om. I avvaktan på de mätmetoder som jag hoppas kommer att kunna tillämpas borde man åtminstone ställa krav på sådan märkning som visar att ett livsmedel är bestrålat. Det är det minsta man kan kräva. Denna märkning av varorna skall också vara väl synlig så att konsumenterna själva kan bestämma om de vill köpa bestrålad mat eller inte.

Detta skulle man kunna tänka sig i avvaktan på utredningens resultat. Det är klart att jag är glad att man tillsatt denna utredning. Men när kan man förvänta sig något resultat?

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1987/88:173 om gränsvärden för ogräsgifter i dricksvatten

Anf. 139 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Alf Svensson har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att Sverige får gränsvärden för ogräsgifter i dricksvatten.

Statens livsmedelsverk är tillsynsmyndighet och centralt laboratorium för dricksvatten. Det ankommer därför på livsmedelsverket att verka för att huvudmännen för de kommunala och enskilda vattenförsörjningsanläggningarna skall kunna vidta åtgärder för att trygga en tillfredsställande dricksvattenförsörjning. Ett av de områden som livsmedelsverket har prioriterat är att utarbeta underlag för riskbedömning av föroreningar i dricksvatten, för vilka gränsvärden nu saknas. I den prioriteringen ligger det initiativ som Alf Svensson frågar om.

Anf. 140 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Jag har den största förståelse för att Mats Hellström vid det här laget, efter dygn av pressande arbete, är trött. Men jag måste ändå få säga att jag tycker att detta var väl magert som svar på en utomordentligt viktig fråga. Jag dristar mig faktiskt att säga att den är viktigare än många andra frågor som snabbt tas upp under frågestunder.

Det är inte *ett* år och *en* gång vi får besked om att vattnet i de sydsvenska åarna är förgiftat av bekämpningsmedel. Under sommarmånaderna är vattnet inte sällan så giftigt att det är olämpligt t. o. m. för bevattning. Det som förekommer i åarna kommer så småningom att hamna i grundvattnet. Därmed är många svenska vattentäkter i farozonen.

Forskare från lantbruksuniversitetet mätte i somras förekomsten av bekämpningsmedel i 27 svenska åar. Resultaten visade att 80 % av åarna i juni hade mätbara mängder av bekämpningsmedel. Det framgick att fenoxisyrehalterna i olika vattendrag var betydligt högre än man tidigare trott och ofta mer än tio gånger högre än gränsvärdena inom EG-länderna. Jag skulle gärna vilja veta: Duger inte EG:s gränsvärden åt Sverige?

Det har lanserats flera olika teorier om varifrån de fenoxisyror som konstaterats i åvattnet kommer. Någon tror att det främst beror på att lantbrukare hanterar bekämpningsmedelssprutor på ett slarvigt sätt, andra tror att det främst beror på läckage från soptippar, ytterligare någon tror att det beror på läckage från åkermarken.

Vi vet i dag inte mycket om hur stora mängder bekämpningsmedel det finns i våra vattendrag. Klart är att provtagningen drastiskt måste utökas, men provtagning i sig löser naturligtvis inte problemet. Jag anser att det första steget för att få bort bekämpningsmedlen ur vattendragen är att gränsvärden fastställs för dricksvatten. Genom att gränsvärden fastställs får miljö- och hälsoskyddsförvaltningarna och länsstyrelserna riktlinjer för ingripanden. Hur menar jordbruksministern att tjänstemännen på ett miljö- och hälsoskyddskontor skall agera, om de vid provtagning konstaterar värden som är flera gånger högre än EG:s gränsvärden? Vilket råd ger jordbruksministern?

Anf. 141 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag har just svarat på den fråga som Alf Svensson ställt, nämligen om Sverige skulle få gränsvärden för ogräsgifter i dricksvatten. Jag sade att detta tillhör det som livsmedelsverket nu prioriterar.

Anf. 142 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för det svaret och noterar det naturligtvis. Det beklämmande är att livsmedelsverket enligt tidningsuppgifter har hållit på och prioriterat detta i två år. Hur länge skall livsmedelsverket hålla på och "prioritera" frågor som har med hela svenska folkets vardag att göra, nämligen frågor som gäller dricksvattnet?

Är de gränsvärden som finns inom EG, nere i Europa, så katastrofalt olämpliga för Sverige, eller varför kan de inte anammas tills livsmedelsverket blir färdigt? Det är ju uppenbart att det inte räcker med två år.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om kraven ur hälsoskyddssynpunkt på importerade livsmedel

Anf. 143 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Lennart Pettersson har frågat mig hur jag ser på kraven att samma regler skall gälla ur hälsoskyddssynpunkt på importerade livsmedel som på svenskproducerade.

Livsmedelslagens bestämmelser gäller såväl svenskproducerade som importerade livsmedel. Kontrollen av livsmedelsimporten har samma syfte som livsmedelskontrollen i övrigt, nämligen att i enlighet med livsmedelslagen skydda konsumenterna mot skadliga eller på annat sätt från hälsosynpunkt otjänliga livsmedel. En utgångspunkt är att livsmedelskontrollen i princip skall vara likartad och neutral i förhållande till livsmedlens ursprung.

Sedan 1964 genomförs regelbundet i Sverige provtagning och undersökning av halter av bekämpningsmedelsrester i frukt och grönsaker. Livsmedelsverket fastställer den högsta resthalt av bekämpningsmedel som får finnas i såväl importerade som svenska vegetabilier. Kontrollen av de importerade produkterna är mer omfattande än den inhemska kontrollen.

Principen om likartad kontroll oavsett varornas ursprung kan av följande skäl anses vara uppfylld beträffande de importerade köttvarorna. På ursprungslandets kontroll- och produktionsförhållanden ställs i princip samma krav som på vår egen produktion genom krav att varorna skall komma från en exportanläggning som livsmedelsverket godkänt. Vid den undersökning av köttvarorna som sedan sker vid införselkontrollen kompletteras ursprungslandets kontroll med de undersökningar av varan som är av speciellt intresse för vårt land. Varje parti kött som importeras kontrolleras i Sverige.

Vad beträffar kontrollen av andra importerade livsmedel än kött och vegetabilier överensstämmer den organisatoriskt med livsmedelskontrollen i övrigt. Importkontrollen skiljer sig dock från annan livsmedelskontroll genom den starka styrning av miljö- och hälsoskyddsmyndens verksamhet som livsmedelsverkets föreskrifter för kontrollen innebär. Denna reglering liksom övriga särbestämmelser för importen motiveras av att kontrollen vanligen inte kan avse annat än den färdiga produkten och därför med nödvändighet blir mindre fullständig än en kontroll som kan inriktas också mot produktionen.

I vissa fall försvåras importkontrollen av att det saknas analysmetoder som kan påvisa att en viss behandling skett. Det pågår i de fallen ett intensivt forsknings- och utvecklingsarbete både i Sverige och internationellt för att få fram sådana metoder.

Anf. 144 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för det utförliga svaret.

När bönderna demonstrerade mot importerad råg där man vid framställningen använt stråförkortningsmedel tror jag att de hade det svenska folkets sympati. Det är ju rimligt att ställa samma krav på importerade livsmedel som vi ställer på svenskproducerade, om man ser kraven från hälsosynpunkt.

Det var väl det som gav tyngd och styrka åt den protest som vi alla kunde uppleva i massmedia. Jag förstod jordbruksministerns svar så, att han har samma utgångspunkt, och det tycker jag är utmärkt.

När det gäller sådant som har effekter på miljön är det självklart att vi från svensk sida kan ha hårdare krav. Det är ju då fråga om den svenska miljön. När man diskuterar frågan ur hälsoskyddssynpunkt är det i bägge fallen fråga om de svenska konsumenterna. Utländska produktionsmetoder som kommer in via utländska varor slår ju lika hårt mot den svenska konsumenten.

Vi har kanske ett handelspolitiskt problem här som gör att vi har behov av att gå fram med en viss försiktighet. Jordbruksministern har tidigare varit utrikeshandelsminister, och därför vill jag fråga hur det ser ut i det internationella handelspolitiska perspektivet. Låt oss säga att det finns en produkt för vilken det ur hälsosynpunkt råder förbud att använda ett visst bekämpningsmedel. Om det kommer fram att det finns rester av vissa ämnen, men dessa ligger under internationella gränsvärden, har vi då – vilket det svenska folket rimligen uppfattar såsom riktigt – möjlighet att förbjuda importen av denna produkt, trots att det är fråga om värden som ligger under gränsvärdena? Har jordbruksministern några sådana ambitioner?

Anf. 145 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Det går inte att svara generellt på Lennart Petterssons nya fråga. I enskilda fall kan det bli en förhandlingsfråga. Sverige driver linjen att så långt det är möjligt förbjuda import av produkter beträffande vilka vi själva förbjuder användningen av bekämpningsmedel i vårt land. Vi ligger långt framme – det är svaret – jämfört med andra länder. Vi har ofta gränsvärden som är hårdare än de internationellt överenskomna. Och vi försvarar gränsvärdena i förhållande till importen.

I övrigt vill jag säga att detta helt enkelt är en fråga som skall tas upp i den nya GATT-rundan. Vi får se vad vi eventuellt kan få för nya multilaterala regler. Sverige ligger helt klart längre framme på detta område än andra länder.

Anf. 146 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker det är bra att Sverige går i spetsen när det gäller konsumenternas hälsa och när det gäller livsmedel som det kan misstänkas bli problem med.

När vi har denna omställning av jordbruksproduktionen och samtidigt skall dra ned på produktionen, ställer vi dessa höga krav. Jordbrukarna upplever att de är hårt trängda från olika håll, och man måste naturligtvis – enligt min uppfattning – gå fram med goda överväganden och viss försiktighet.

Det som hände i samband med förbudet mot stråförkortningsmedel vid odling av råg vill vi inte se upprepat igen. Jag hoppas att jordbruksministern och jag är ense om den saken.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

Meddelande om interpellationer

33 § Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

1987/88:75 till konstitutionsutskottet

34 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1987/88:K10–K17 till konstitutionsutskottet

1987/88:Sk3 till skatteutskottet

1987/88:K18 och K19 till konstitutionsutskottet

35 § Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1987/88:24 om statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 1994

1987/88:Kr1 av Lars Werner m. fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:35 om kommunal bostadsanvisningsrätt m. m.

1987/88:Bo6 av Agne Hansson m. fl. (c)

1987/88:Bo7 av Erling Bager m. fl. (fp)

1987/88:Bo8 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:Bo9 av Rolf Dahlberg m. fl. (m)

36 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 18 november

1987/88:119 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om hjärttransplantationer:

I diskussionen som föregick beslutet om ett nytt dödsbegrepp hävdade de som var positiva till en förändring av dödsbegreppet att frågan om transplantationerna *inte* skulle kopplas ihop med själva dödsbegreppsbeslutet. Från "motståndarsidan" hävdades att det nya dödsbegreppet behövdes just för att möjliggöra hjärttransplantationer.

I proposition 1986/87:79, med förslag till lag om dödens inträde m. m., sade socialministern å sin sida följande: "Enligt min bestämda uppfattning måste frågan om dödsbegreppet ses fristående från transplantationskirurgins behov av organ."

I propositionen aviserades också att en utredning skulle tillsättas för att se över transplantationsverksamhetens framtida inriktning. Denna utredning har också tillsatts och är under arbete. I direktiven till denna utredning sägs bl. a. att utredningen bör överväga och lämna förslag till vilka krav som bör ställas på samtycke till transplantationsingrepp och att bland de alternativ

som bör övervägas bör ingå krav på aktivt samtycke från givaren. Utredningens arbete bör, sägs det, vara avslutat under första hälften av 1989.

I dag ligger hjärttransplantationsverksamheten redan i startgroparna. Sjukvårdshuvudmännen har beslutat om att det nya hjärtbytescentrumet skall ligga i Göteborg. Den 1 januari skall verksamheten kunna starta, samtidigt med att lagen om det nya dödsbegreppet börjar gälla.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga socialministern:

1. Är socialministern beredd vidta åtgärder för att uppskjuta påbörjande av hjärtbytesverksamhet tills transplantationsutredningen avgett sitt betänkande?
2. Kommer socialministern ta några initiativ för att ge riksdag och regering möjlighet att dra upp riktlinjerna för en sådan genomgripande sjukvårdspolitisk verksamhet som hjärtbyteskirurgin utgör?

1987/88:120 av *Alexander Chrisopoulos* (vpk) till statsrådet Georg Andersson om tillämpningen av visumbestämmelserna:

Visumtvånget för medborgare från vissa länder, som regeringen beslutar om och som sägs ingå i internationell praxis, har använts effektivt för att förhindra olika asylsökande att nå landets gränser.

Visumtvånget används nu på ett sätt som direkt strider mot grundläggande mänskliga rättigheter och mot humanitära värden.

Det används som ett medel för att förhindra medborgare från vissa länder att besöka sina i Sverige bosatta anhöriga. Det har gått så långt att föräldrar hindras från att besöka sina barn, med motiveringen att de kan tänkas söka politisk asyl i Sverige.

Mot denna bakgrund vill jag fråga invandrarministern:

Är invandrarministern beredd att vidta åtgärder som innebär att visumbestämmelserna inte tillämpas så, att de hindrar människor från att besöka sina anhöriga i Sverige?

den 19 november

1987/88:121 av *Ingrid Ronne-Björkqvist* (fp) till socialministern om användningen av aborterade foster för medicinsk behandling:

I november 1985 godkände forskningsetiska kommittén vid Karolinska institutet att hjärnceller från aborterade foster får användas vid djurförsök, om kvinnan som opererats gett sitt tillstånd. Målet var att på sikt kunna använda aborterade foster för behandling av åldersförändringar i hjärnan.

Av ansökan till etiska kommittén framgår att de foster som är aktuella för användning är från veckan 7 till 14. Abort, som normalt utförs med vakuumsug, uppges ge ett alltför sönderdelat foster för att vara användbart. Fostret tas därför ut med tång eller med aborttång.

Enligt Svenska Dagbladet den 15 november 1987 kommer man inom kort att börja behandla patienter med Parkinsons sjukdom med hjärnceller från aborterade foster. Det är av stor vikt för sjukvårdens trovärdighet att den medicinska behandlingen står i full samklang med den medicinsk-etiska

opinion som råder i landet. Genetikkommittén ansåg i sitt betänkande att foster som dött bör kunna användas för forskning under strikt angivna betingelser.

En bred politisk debatt är önskvärd innan aborterade foster börjar användas för medicinsk behandling och verksamheten börjat utvecklas till en praxis. Man använder sig här av biologiskt aktiva, dvs. "levande" hjärnceller från foster som enligt ansökan till etiska kommittén måste tas ut i helt skick för att vara användbara. Man kan alltså inte använda sig av ett söndertrasat "abortmaterial". Hjärnans död är det tillstånd som bestämmer om en människa skall förklaras död eller inte. I den här verksamheten använder man sig enligt ansökan av levande hjärnceller från hela foster. En fråga som behöver besvaras är om den planerade behandlingen sker med hjärnceller som tas från levande eller döda foster. Är det i överensstämmelse med de etiska värderingarna i samhället att aborterade foster kommer till användning för forskning och för medicinsk behandling?

Med anledning av ovanstående vill jag fråga socialministern:

1. Har regeringen försäkrat sig om att frågan om forskning med aborterade foster blivit föremål för prövning och debatt i medicinsk-etiska rådet? Vad har man i så fall ansett om forskningen och vilken uppfattning har man om den abortmetod som används och frågan om man här använder sig av levande eller döda foster?
2. Har regeringen medverkat till att frågan prövats utifrån de grundläggande värderingarna i samhället i ett mer allmänt åsiktsutbyte? Vilka synpunkter har i så fall framförts?

1987/88:122 av *Inga Lantz* (vpk) till statsrådet Bengt Lindqvist om fortbildningsbidraget för barnomsorgspersonal:

Riksdagen beslöt, med anledning av proposition 1986/87:117 om nytt statsbidragssystem för barnomsorgen, att fortbildningsbidraget skulle utgå med 15 000 kr. per avdelning (= 15 barn) för daghemspersonal, 5 000 för varje enhet öppen förskola och deltidsgrupp, 10 000 kr. för familjedaghem (beräknade på varje femtontal barn) och 10 000 kr. per femtontal barn i fritidshem. Dessa pengar var tänkta som öronmärkta för fortbildningen.

I Älvkarleby kommun skulle, om riksdagens beslut hade följts, fortbildningsbidraget ha uppgått till 315 000 kr. (för all berörd barnomsorgspersonal). Nu blev fortbildningsbidraget i denna kommun i själva verket inte större än 75 000 kr. Resten av de avsedda fortbildningspengarna har försvunnit in i annan kommunal verksamhet.

Ånyo blir tydligt barnomsorgens personal "blåsta" på betydelsefull fortbildning. Just nu, när barnomsorgen är utsatt för en svår personalflykt (20 % av personalen slutar inom 5 år), när de pedagogiska programmen börjar gälla, när kommunerna antar kommunala riktlinjer, när det finns ett stort nyrekryteringsbehov inom hela barnomsorgen, skulle fortbildningen verkligen behövas som en stimulans och kunskapsgivare. Aldrig tidigare har behovet av fortbildning varit angelägnare.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet Lindqvist:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att fortbildningsbidraget skall utnyttjas så som riksdagen hade för avsikt när propositionen antogs?

37 § Meddelande om frågor

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes.

den 18 november

1987/88:179 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om operationskapaciteten vid sjukhusen:

Riksdagen beslöt i våras att anslå 70 milj. kr. till sjukvårdshuvudmännen för att öka operationskapaciteten och minska köerna till höftleds-, kranuskärls- och starroperationer. I flera fall har detta inneburit att den offentliga sjukvården använt anslaget för att köpa tjänster av den privata läkarvården. I Stockholm har detta ansetts nödvändigt av bl. a. det skälet att det uppstått driftsstörningar på grund av personalbrist vid thoraxkliniken på Karolinska sjukhuset. Vid undersökning om egen personal kunde jobba extra för att minska köerna visade det sig att den aktuella personalen var uppbokad för operationer inom den privata vården.

Mot bakgrund av ovanstående frågor jag socialministern:

Vad tänker socialministern vidta för åtgärder för att förbättra den offentliga sjukvårdens möjligheter att öka operationskapaciteten i egen regi?

1987/88:180 av *Stig Bertilsson* (m) till civilministern om användningen av kreditkort m. m. inom statliga myndigheter:

Den av konstitutionsutskottet nu avslutade granskningen av förre chefs-JO Per-Erik Nilsson har visat att det hos JO-ämbetet saknas regler för handhavande av de kreditkort (Eurocard) som viss personal hos ämbetet disponerar i tjänsten.

Vilka åtgärder är statsrådet, mot bakgrund av vad som nu framkommit, beredd att vidta så att regler för användning av betalkort, kreditkort och liknande vid statliga myndigheter införs?

den 19 november

1987/88:181 av *Birthe Sörestedt* (s) till justitieministern om poströstningen på valdagen vid allmänna val:

I folkstyrelsekommitténs betänkande SOU 1987:6, Folkstyrelsens villkor, behandlas begränsningen av poströstningen på valdagen.

Riksskatteverket har i sitt remissvar pekat på olika vägar att nedbringa kostnaderna för poströstningen, och riks försäkringsverkets bedömning redovisas på ett positivt sätt i propositionen 1987/88:21 om ändring i vallagen m. m. Resonemanget har dock inte lett till något förslag i propositionen.

Med anledning härav vill jag fråga justitieministern:

Avser ministern att ytterligare utreda frågan?

Prot. 1987/88:27 1987/88:182 av Karin Östergren (fp) till kommunikationsministern om
19 november 1987 postkontoret i Djura:

Meddelande om frågor

Djura församling i Leksands kommun är en bygd med sex byar i hjärtat av Dalarna. Postens regionkontor i Borlänge har i sin strävan att jaga kostnader beslutat att lägga ner postkontoret i Djura och ersätta det med lantbrevbärning från Djurås alternativt Leksand med 10 resp. 15 km avstånd från Djura centrum. Befolkningen känner sig upprörd.

Leksands kommunstyrelse skriver följande: "Djura postkontor serverar 21 företag med tillsammans 57 anställda. Kommunen anser att en indragning av postkontoret är en kraftig försämring av den totala samhällsservicen i Djura.

Särskilt anmärkningsvärt är en indragning av postkontor i glesbygd då statsmakterna och ideella organisationer satsar stor kraft på en levande landsbygd, exempelvis "Landsbygd 90". Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Kommer kommunikationsministern att vidta åtgärder för att förhindra nedläggning av Djura postkontor?

1987/88:183 av Oswald Söderqvist (vpk) till utrikesministern om svenska protester mot vissa frihetsberövanden i Turkiet:

Den 16 november 1987 återvände generalsekretarna för Turkiets kommunistiska parti, Haydar Kutlu och för Turkiets arbetarparti, Nihat Sargin till Ankara. De åtföljdes av parlamentariker och journalister från Europa.

Vid ankomsten arresterades de båda turkiska politikerna, försågs med handbojor och ögonbindlar och fördes till polisstationen trots de medföljandes protester.

Frågan har förts upp till Europarådet av de socialistiska och kommunistiska grupperna där, vilka också skarpt fördömt händelsen och begärt att Kutlu och Sargin skall frigges.

Mot bakgrund av ovanstående frågar jag utrikesministern:

Vill utrikesministern och den svenska regeringen instämma i dessa protester?

1987/88:184 av Paul Lestander (vpk) till industriministern om guldfyndigheten i Rappenfältet:

Enligt uppgift har lovande guldfynd gjorts inom Rappenfältet i Arjeplogs kommun. Fältet har fortlöpande undersökts under en längre tid. Det är viktigt att klarlägga om fyndigheten kan komma att brytas framöver.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga industriministern:

Förbereder regeringen någon särskild insats för att få klarlagt om guldfyndet i Rappenfältet är brytvärt?

Prot. 1987/88:27
19 november 1987

Meddelande om frågor

38 § Kammaren åtskildes kl. 17.58.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Olof Marcusson